

ISTRSKI TEDNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE KOPRSKEGA OKRAJA

LETO I. - Štev. 19

KOPER, 7. julija 1950

Cena 3 din

OB TEDNU RDEČEGA KRIŽA

Vzgojili bomo pokolenje močnih in zdravih ljudi

Ker smo v tednu Rdečega križa, je prav, da natančneje pogledamo smisel te organizacije v socialističnih deželah in posebno pomen tedna v našem okrožju.

Vse to izvemo že iz programa, v katerem so razne naloge Rdečega križa razdeljene po dnevih, naj si bo to za lažje razumevanje ali pa za globlje in močnejše delo med množicami.

Pobiranje prostovoljnih prispevkov, ki je bilo v ponedeljek, je imelo predvsem materialni pomen. Denar, ki je bil nabran, bo šel predvsem v pomoč raznim zdravstvenim ustanovam in tečajem. Prihodnega dne se je vršil vpis našega ljudstva v organizacijo Rdečega križa. Ne smemo pozabiti, da je bil Rdeči križ v kapitalističnih deželah zgolj privatna stvar in je zato redko kdaj mogel zastopati človečanske namene. Voditelji RK izrabljajo v teh deželah denarna in materialna sredstva za svoje trgovske namene. Tiste majhne drobtinice niso pomenile nič v primeri

s tistim, kar bi moral dejansko RK biti. Pri nas pa mora postati Rdeči Križ popolnoma ljudsko združenje, ki mora temeljiti na socialistični osnovi. Rdeči križ bo dal zato pri nas vse za ljudstvo, kajti ljudstvo samo ga tvori in podpira.

Rdeči križ ima v svoji organizaciji tudi sekcijo za mladino izpod 18 let. To je važno predvsem

(Nadaljevanje na 2. strani)

Preganjanje, aretacije in množično izseljevanje na Madžarsko - jugoslovanski meji

Neuradni krogi javljajo, da madžarske oblasti dokončujejo z veliko tajnostjo množično preseljevanje ljudi, ki prebivajo na madžarsko-jugoslovanski meji med Donavo in Tiso. Gre predvsem za prebivalstvo jugoslovanskega porekla, ki ga skupno z mnogimi madžarskimi družinami prisilno preseljujejo iz Madžarske proti neznanim smerem romunske meje. Menijo, da preseljujejo to prebivalstvo v Sovjetsko zvezo. Do sedaj so preselili že 4 konvoje z 2000 osebami

v vsakem konvoju. Kakor je znano, je pred kratkim madžarski notranji minister izdal odlok, s katerim je absolutno prepovedan vsakršen prehod in prevoz z Jugoslavijo in prepoveduje gibanje civilistov v coni, ki meji na Jugoslavijo. To preseljevanje, ki so ga izvedli z veliko naglico, je povzročilo val strahu med tamkajšnjim prebivalstvom. Prišlo je do mnogih primerov samomorov.

Jugoslovanska agencija Tanjug poroča, da so madžarske oblasti pričele z aretacijami v obmejnih krajih z Jugoslavijo. Agencija pravi nadalje, da so madžarske policije sile aretirale vse bivše funkcionarje demokratične zveze Slovencev na jugu samo zato, ker se niso strinjali s protijugoslovansko kominformistično kampanjo, ki to vodi kominformistična budimpeštanska vlada.

Posebno sodišče v Szegedinu je obsodilo pravoslavnega duhovnika Ljubimka Orliča na 4 leta zaporne kazni. On je namreč član Centralnega odbora demokratične zveze Slovencev na jugu. Isto kazen so

izvedli proti kmetu Pavlu Vujiču, medtem ko so jugoslovanskega državljana Milorada Disički obsodili na pet let zaporne kazni. Druge obtožence, ki so vsi jugoslovanskega porekla, so obsodili na 3 leta prisilnega dela.

Pravo ozadje dogodkov v Koreji

Naše ljudstvo, ki je ravno tako kot Korejci v svoji preteklosti preživelo najbolj krute okupacije tujih imperialistov in ki je po svoji osvojitvi postalo predmet mednarodnih političnih intrig, bo najbolje razumelo ozadje sedanjih dogodkov v Koreji.

Korejsko ljudstvo pod japonsko okupacijo ni bilo samo zatirano, temveč so ga tudi — ravno tako kot italijanski imperialisti pri nas — raznarodovali in preganjali. To ljudstvo se je japonskim imperialistom vsa dolga leta okupacije odločno upiralo in v tej borbi žrtvovalo veliko število svojih najboljših sinov.

Zmago Zaveznikov leta 1945. je korejski narod sprejel z največjim navdušenjem, kajti nadejal se je, da je končno napočil čas svobode za vse zatirane narode. Toda bivši zavezniki, namesto, da bi uresničili cilje, s katerimi so nastopali v borbi proti fašizmu, so pričeli deliti svet na razne bloke, osvajatelj vplivna področja, graditi drug proti drugemu vplivne baze itd. Tako so bile razne dežele, ki bi morale biti z zmago zaveznikov osvobodjene, razdeljene na vplivna področja. Eno od teh dežel je tudi Koreja, v kateri, zaradi strateške važnosti njenega geografskega položaja so prišla najbolj do izraza nasprotja med veseljami.

Tako se je zaostritvijo odnosov med nasprotujočimi si bloki zaotrsilo tudi vprašanje Koreje. Začelo se je na obeh straneh obtoževanje in kričanje, da se korejski narod mora združiti v eno državo. Toda vsaka izmed sil je hotela, da se Koreja zedini pod nje no zaščito. Rezultat je bil: namesto ene svobodne in neodvisne Koreje so napravili dve nasprotujoči si državi — severno pod sovjetsko dominacijo in južno pod dominacijo ZDA.

ZDA so s svoje strani, ker niso mogle preprečiti zmage kitajske revolucije in ker so se zavedale kaj ta zmaga predstavlja za Azijo in za pozicijo svetovnega imperializma, pristopile k ustvarjanju »obrambnega« sistema proti komunizmu.

Sovjetska zveza pa je začela s politiko podreditve narodnoosvobodilni gibanji azijskih narodov svojim ozkim interesom. SZ ni ničesar prispevala k zmagi kitajske revolucije. Ko pa je zmaga kitajske revolucije postala stvarnost so se sovjetski voditelji proglasili za osvoboditelje Kitajske, ter zagovorili njenih interesov. Po drugi strani so si prizadevali, da bi onemogočili ljudski republiki Kitajski, da vzpostavi gospodarske in diplomatske zveze z zapadnimi državami. Boj kot Združenih narodov s strani SZ samo potrjuje to linijo sovjetske politike, ki ne pomeni nič drugega kot poizkus političnega in ekonomskega podrejanja Kitajske (Nadaljevanje na 5. strani)

Protestna zborovanja Naše mladine

Naša mladina na številnih svojih sestankih in konferencah ostro obsodila najnovejšo protidemokratično dejanje predsedstva anglo-ameriške cone STO-ja in zlasti proti gospodu Palutanu, ki je prepovedal drugi kongres ZAM STO-ja v Trstu. Tako je na nedeljski manifestaciji v Bujah prisotstvovalo nad 1500 mladincev in mladink, ki so ostro obsodili Palutanovo prepoved in zahtevali, da prepoved prekliče in da izda dovoljenje za kongres.

Tudi mladina našega okraja bo v nedeljo v Koprni demonstrirala proti Palutanovemu diskriminacijskemu dejanju in zahtevala, da izda takoj dovoljenje za kongres. Kakor že večkrat, bo naša mladina tudi tokrat dokazala vsem sovražnikom revolucionarnega gibanja, da brani najosnovnejše pravice demokratične mladine na našem ozemlju in s tem tudi, da krepi in širi antifašistično zavest med našo mladino.

V eni izmed številnih protestnih resolucij, naslovljenih na predsedstvo cone in gospodu Palutanu v Trst, beremo naslednje:

»Narodno osvobodilna borba proti nacifašističnemu okupatorju je videla tudi v našem bujskem okraju nad 70 odstotkov naše mladine, ki se je borila ramo ob ramo z jugoslovansko mladino in dala 350 najboljših sinov naše organizacije za osvoboditev.

Ta borba in ti naporji so dali naši mladini socialne, kulturne in prav tako tudi politične pravice, da lahko razširja in krepi svojo organizacijo.

Zato danes ostro obsojamo dejanje o prepovedi našega kongresa v Trstu, ki ga je prepovedalo predsedstvo cone in gospod Palutan. Iz tega je razvidno, da gospod Palutan in njegovi pripadniki ne priznavajo pridobitev naše mladine.

Mladina bujskega okraja zahteva, da predsedstvo cone in gospod Palutan takoj prekliče prepoved in izda dovoljenje za drugi kongres antifašistične mladine našega ozemlja v Trstu.

CETE SEV. KOREJE DEFILIRAJO PO ULICAH OSVOBOJENEGA MESTA JUZNE KOREJE ONGJIN

S KOREJSKEGA BOJIŠČA

Ameriške jedinice ne bodo mogle braniti svojih položajev

Predstavniki ameriškega glavnega štaba je danes prvič poročal o spopadih med ameriškim ipehotnimi edinicami in severno-korejskimi. Dalje poroča, da so severno-korejski tanki s pomočjo pehotnih oddelkov prodrlj v ameriške pozicije južno od Suwona. Kakor poroča agencija France Presse, ne bodo mogle ameriške edinice braniti svojih položajev. Zaradi slabega vremena so morali prekiniti letalske napade, zato so lahko severni tanki prodrlj proti jugu in dali možnost pehotnim oddelkom napredovati do ameriških pozicij, s katerimi je prišlo do spopadov.

Poveljnik ameriške mornarice na Daljnem vzhodu javlja, da so letala, ki so jih pripeljala anglo-ameriške letalondolke, napadla 3. in 4.

jujja naprave na letališču Pyong Yang.

Protiletalske edinice so poškodovale dve ameriški letali, ki pa sta se kljub temu vrnila na svojo bazo.

Severno od Pyong Yanga so močno poškodovali železniške proge in prometna sredstva v Chinampo je prišlo do večjih požarov, na reki Taedong pa sta bili napadeni dve topniški ladji.

Poročilo generala Mac Arthurja javlja, da so severno-korejske edinice napadle postojanke na frontni liniji Suwona.

Poročilo agencije Ta s pa pravi, da so se številni severni Korejci prostovoljno prijavili za vojsko. 3.000 se jih je že vključilo v prostovoljne oddelke takoj drugi dan po začetku spopadov. 1. julija pa

je bilo na Koreji že skupno 115.000 prostovoljcev.

Ameriška letala obstreljujejo civilno prebivalstvo

Agencija TASS poroča, da so ameriška letala bombardirala razne vasi v pokrajini Sandona in prizadela številne žrtve med civilnim prebivalstvom. Nadalje so ameriška letala bombardirala mesto Vonsan in dvakrat severno korejsko prestolnico Pyong Yang. Agencija dodaja, da so ista letala tudi večkrat obkroževala prebivalstvo.

Poročajo, da se je v nekem parku v Pyong Yangu zbralo 36.000 korejskih delavcev, ki so sprejeli resolucijo, v kateri se obvezujejo, da se bodo dosledno borili proti napadalcem.

RESOLUCIJA MARŠALU TITU

V zvezi s predlogom maršala Tita za sprejem novega zakona o upravljanju podjetij po delavskih svetih so zastopniki sindikalnih podjetij koprškega okraja poslali maršalu Titu resolucijo, s katero izražajo svojo solidarnost in čestitke.

Resolucija pravi med drugim:

»Čeprav vodi Centralni komitee boljševiške partije že dve leti tako obrekovalno gonjo proti Centralnemu komiteju Komunistične partije Jugoslavije in proti vsem jugoslovanskim narodom, da bi jih uklonili in se za to poslužuje najpodlejših sredstev in laži, ni pa mogel preprečiti uvedbe novega zakona, ki stavi v roko delavcem odgovornost za delovanje podjetij. S tem zakonom je Jugoslavija vnovič stopila korak naprej v socializem po sledovih marksistične teorije, ki ima za edini cilj odpravo razrednih razlik.

Gotovi v zmago resnice ponovno izrekamo čestitke vsemu jugoslovanskemu delavskemu razredu, za ključne resolucije.

Naši delavci tekmujejo po Sirotanovičevem načinu

Prvi so se tega oprijeli zidarji pri «Edilit»-u

Tekmovanje za visoko storilnost dela je v Jugoslaviji 24. julija leta 1949 začel prvi — rudar Alija Sirotanovič. Pozneje se je ta sistem dela uveljavil skoraj po vseh tovarnah, rudnikih in podjetjih.

Tudi pri nas so začeli delavci delati po tem načinu, da bi tako dvignili storilnost dela na vseh področjih našega udejstvovanja. Prvega julija so zidarji gradb. podjetja «EDILIT» prvi v našem okrožju začeli tako tekmovalje. Čeprav je potekalo tekmovalje v tropki vročini (nad 44 stopinj Celzija) so ga zidarji, 44-letni Furani Costante, 20-letni Giraldu Luciano, 62-letni Čač Avgust, 53-letni Pregelj Andrej, Klare Ivan in Venchierutti Gino, začeli zelo resno. Delali so na gradilišču stanovanjskih hiš v Koprju. Že v prvi uri tekmovalja sta prva in druga skupina napravili vsaka po 0,66 kub. metra zidu, tretja pa 0,62 kub. metra, pri čemer sta prvi dve skupini presegle normo za 76 odstotkov, tretja pa za 74 odstotkov. To tekmovalje se ni vršilo samo za večjo storilnost dela, ampak prav tako tudi za boljšo kvaliteto zidu, za ekonomično izkoriščanje malte in za boljšo podolžno in počezno vezavo zidu z lomljenim kamnom.

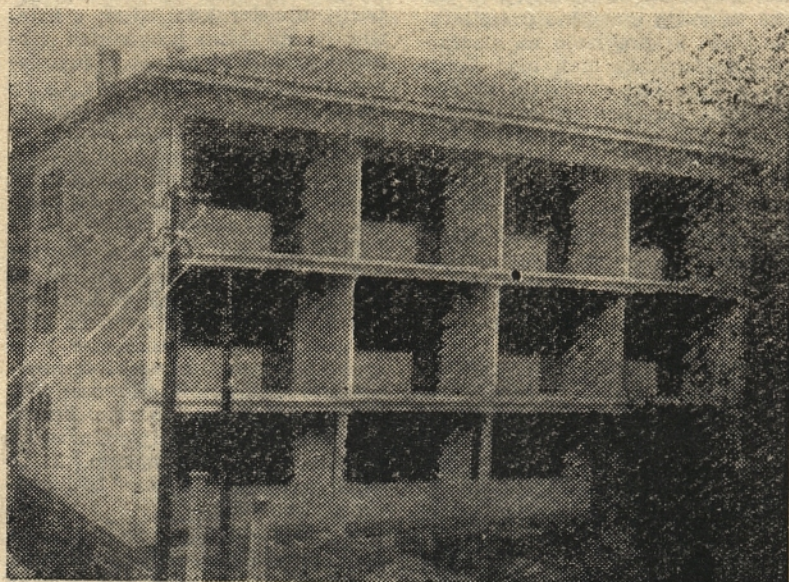
Po treh urah napornega dela se je tekma končala. Tekmovalna komisija je takoj zmerila zgotovljeni zid ter se sestala. Med tem časom pa so bili tekmovalci pri zasluški, za katero je uprava naročila tudi nekaj osvežujočega piva. Neestrano so delavci čakali izida tekmovalja. Ko je prišla komisija, so jo sprejeli s pljuskanjem. Upravnik podjetja tovariš arh. Klun je spregovoril delavcem o njihovem heroizmu pri delu:

»Dragi tovariši delavci! Ze med tekmo smo ugotovili nepričakovane uspehe, pri čemer smo tudi vi-

deli, da razumete pomen tega tekmovalja. O tem vam ne bom sedaj govoril, ker o tem dovolj zgovorno pričajo doseženi uspehi tekmovalja: prvo mesto sta dosegla tov. Fusari Costante in Giraldu Luciano, ki ta presegle normo za 105 odstotkov in v treh urah zgradila 1,97 kub. metrov zidu. S svojim delom sta obenem prištedila 70 odstotkov malte. Drugo mesto imata tov. Andrej Pregelj in Čač Avgust, ki sta v istem času sezidala 1,93 kub. metra zidu in presegle normo za 98 odstotkov. Tretje mesto pa sta zavzela tovariša Clara u.

Ivan in Venchierutti Gino, ki sta zgradila 1,85 kub. metra zidu in s tem presegle normo za 92 odstotkov.»

Tovariš upravnik se je v imenu podjetja ponovno zahvalil delavcem za tako velike uspehe v tem tekmovalju. Nato je še spregovoril tov. Dolenc, predsednik Okrajnega sveta ES, ki je med drugim v imenu Okrajnega odbora ES čestital delavcem k tej veliki delovni zmagi in rekel, da so uspehi pobuda za nadaljnji razvoj takih tekmovalj pri vseh panogah naše stvarjalnosti.

Novi bolnica za nalezljive bolezni v Piranu

S prostovoljnim delom gradimo socializem

Za počastitev druge okrajne konference KP so si delavci mest in vasi našega okraja napovedali plemenito tekmovalje, v katerem delajo za realizacijo raznih gradbenih objektov.

Zadnje dni so v Skofijah napravili 332 ur prostovoljnega dela pri gradnji zadrúžnega doma. V Tinjanu so pri popraviljanju ceste napravili 340 ur. V Desanjah, Pobjeh in Čežarjih je bilo izvršenih 670 delovnih ur pri gradnji zadrúžnih domov. Mladina Sv. Antona je napravila 185 prostovoljnih ur in organizirala nabirajno akcijo, pri čemer je zbrala 34.000 din prostovoljnih prispevkov za gradnjo zadrúžnega doma. Frontovci iz Loparja so pomagali pri gradnji zadrúžnega doma v Marezigah in tako dali 109 ur prostovoljnega dela. Prav tako so tudi frontovci iz Marezig prispevali 703 ure. V Novi vasi in Pučah so opravili 380 prostovoljnih ur. V Portorožu in pri Sv. Luciji je bilo skupno izvršenih nad 1100 prostovoljnih ur.

Prostovoljnega dela so se udeležili tudi frontovci, ki so bili z gled. vatrajnega in požrtvovalnega dela. Tekmovali so tudi v močljivi zadrúžni delovne sile za naše tovarne in razne gradbene objekte. Med tem časom je odšlo delat v razna podjetja nad 50 delavcev, ne da bi šteli tiste, ki so se prostovoljno javili v frontovce ali mladinske delovne brigade. V sektorju Sveti

Tekmovalje v tovarni „ARRIGONI“

V tovarni »Arrigoni« v Izoli je pred dnevi 16. brigada dobila prehodno zahtevico za svoje vztrajno in požrtvovalno delo v mesecu juniju. Brigada sestavljajo tovarišice: Gregoreti Francka, Kodarin Ana, Božič Albina, Končić Nela, Gubac Marija, Cerneka Ana. V mesecu juniju je ta brigada pri obiščenju rib, solate, sadja itd. za 40 do 50 odstotkov presejala normo. Zato je bila ta brigada od uprave tovarne pohvaljena in nagrajena z več ko dva tisoč dinarji. Najboljša delavka te brigade je Gregoreti Francka, ki je stalno presejala normo za 97 odstotkov.

Peter so bili v tem pogledu najboljši.

To je le del vseh del, ki so bila izvršena v tem tekmovalju v raznih panogah našega gospodarstva.

OBNOVA po naših vaseh

Ob koncu osvobodilne borbe se je mlada ljudska oblast znašla pred velikimi nalogami. Gospodarstvo naše cone je bilo popolnoma strto. Vasi so bile požgane, ceste v slabem stanju, manjkalo je tudi sredstev, da se zgradi kar je svetovni vihar podrli.

To pa nas ni prestrašilo. V začetku smo najprej razporedili delo, popravili ceste, kupili potrebna sredstva za gradnje in nato smo začeli obnavljati, kar je vojna uničila.

Po petih letih svobode je naše gospodarstvo v stalnem razmahu. Z gradnjami napredujemo povsod. Že večkrat smo našli, kaj smo naredili v Koprju, Izoli, Bujah, Piranu in Umagu in drugih zasejlih po notranjosti. K tem uspehom v gospodarstvu je pripelvalo vse delovno ljudstvo. Po osemernem delu so se delavci prostovoljno šahali na gradiliščih. Tako se je začel tudi naš enoletni plan, ki se uresničuje, čeprav je obično pomanjkanje delovne sile. Predvsem v notranjosti, po naših vaseh, je bilo veliko prostovoljnega dela. Samo v sektorju Smarje, ki zavzema vasi Gažon, Pomčan, Sergeše in Grintovec, so kmetlje naredili prostovoljnega dela za nad 6 milijonov dinarjev. V Borštu, Glemu in Laborju so v tem letu naredili 10 tisoč prostovoljnih ur. Isto lahko rečemo o drugih vaseh. Velika dela, ki smo jih začeli pri regulaciji reke Mirne in Rokave, pri katerih sodelujejo predvsem frontovske prostovoljne brigade, so jasen pokazatelj, da je vse naše gospodarstvo usmerjeno v dobro vsega ljudstva. Čutimo, da delamo zase, zato bomo prenesli še večje napore, kajti edino z delom bomo ustvarili boljšo bodočnost.

Frontovska brigada je na rižanski cesti v petih dneh nakopala in navozila 1880 kub. metrov zemlje

Ne duha ne sluha ni bilo daljša o cesti Križišče — Rižana, na kateri je v začetku leta delalo več mladinskih brigad. V začetku maja so delo ustavili in je stalo do nedavnega. 26. junija se je nenadoma pojavila in razširila vest, da je prišla delat na cesto Rižana 89-članska frontovska brigada, ki se je že v naslednjih dneh povečala na 106-člansko brigado. Naše ljudstvo se je na prvi poziv svoje organizacije odzvalo, ker razume pomen enoletnega plana in tudi ve, kaj bo imelo, če bo plan doželen.

Kdo so ti frontovci in kako delajo, sem tudi jaz želel vedeti. Od križišča, ko se začne široka cesta z na novo napeljano železjo, pa skoraj tja do Dekanov so bili razvrščeni frontovci, ki so obračali svoje gole hrbte žgočemu soncu. Krampe, lopate in motike so vihтели stari in mladi učitelji in učiteljice, uradniki in uradnice, delavci in delavke našega okraja. Ko sem se pomikal po cesti proti Dekanom, sem se ustavil pri skupini, ki je nakladala kamione. V tej družbi so delali trije Marezigani, dve učiteljici, Ivan Umer iz Ročev in še hekač drugih tovarišev, ki tvorijo, kakor oni sami pravijo, svojo posebno grupo šaljivcev in razgrajčev. Lepo jih je gledati, kako hite nakladati, pri tem pa pojo in se smejo, da se človek čudi, kako brž se polni voz in kako jih sonce prav nič ne žge. V 15 minutah naložijo kamion in se nato za kratek čas, dokler se avto ne vrne, skrijejo soncu. Ko pride drugi kamion, so že vsi z lopatami na nasipu in nakladajo, še preden se kamion dobro ustavi.

Se preden sem prišel k tej skupini, mi je pripovedoval tov. Lado Babič, kako so delali v soboto pri izkopavanju v novi kleti na bivši postaji v Koprju. Pravi, da je skupina 11 tovarišev izkopala, naložila in prevozila 38 kubičnih metrov zemlje.

V štabu brigade mi tovariš komisar Artur Savle še enkrat pri-

poveduje, kar so mi že sami frontovci pripovedovali in o čemer sem se tudi sam prepričal. Pravi, da dobi vsak brigadir poleg štirikratnega dnevnega obroka, to je zjutraj belo kavo, ob devetih malico, nato kosilo in večerjo, tudi 10 cigaret in četrt litra vina. Iz dnevnih poročil mi je naštel delovni usloinek brigade, ki je v šestih dneh nakopala, naložila in prevozila 1080 kubičnih metrov zemlje in grobo planirala 1851 kvadratnih metrov. Tudi on mi je pripovedoval, da so Marezigani imunumivali, da so Marezigani in sicer Bruno Umer, Ivan Umer, Libero Ruzjer in Jolanda Grižon do sedaj najboljše izsazali pri delu. Brez dvoma bo učinek dela večji, kadar bodo postavljene norme, ki jih bo uvedlo podjetje, ko prevzame dela na cesti, da čimprej izvede tekmovalje med četami in dela na cesti dokonča.

Jugoslovanski delavci bodo sami upravljali svoja podjetja

Jugoslovanski delavci so z navdušenjem sprejeli zakon o upravljanju podjetij. Ta zakon je najpomembnejši ukrep po zakonu o nacionalizaciji. Tako so delovni ljudje jovega socialističnega mesta Stranišča z velikimi manifestacijami pozdravili zakon o upravljanju državnih gospodarskih podjetij. Za to mesto, kjer se gradi največji gigant Titove peletke, je še prav posebej pomemben ta dogodek. Prvič v zgodovini sprejemajo delavci v svoje roke upravljanje podjetij, v katerih delajo. Se v Sovjetski zvezi ni uspelo v teku tridesetletnega gospodarstva spraviti upravljanje podjetij na takšno demokratično višino, kar je uspelo jugoslovanskim narodom v letih po osvoboditvi.

Mlačev v Novi vasi

Gradnja zadrúžnega doma V SKOFIJAH

Gradnja zadrúžnega doma v Skofijah, ki se je začela oktobra lani, se z vso naglico nadaljuje. Ta zadrúžni dom bo visok 11 m, dolg 45 metrov in širok 25 m. Do sedaj so zgradili zidove do I. nadstropja, za ostala dela so se frontovci Skofij obvezali, da jih bodo končali do septembra tega leta.

Dela vodi koordinacijski odbor za gradnje zadrúžnih domov. Pred dnevi se je deset zidarjev in skupina pomočnikov, ki delajo pri gradnji tega doma, kjer bo središče vaškega kulturnega življenja, obvezalo, da bodo v tem letu zgradili ta dom. Pri tem jim bodo seveda pomagali, kakor so jim že, tudi vaščani iz Skofij in iz bližnje okolice.

Med prostovoljnimi delavci moramo omeniti tovariša Marijana Furaniča, ki je do danes napravil nad 180 ur prostovoljnega dela. Pa velja Hrovatina ter Božiglav Do-

minjčiča. Med stalnimi delavci pa so se najbolje izkazali tiste tovariši: Peter Zupin, Božiglav Rafael, Mazar Rino, Bolifacio, Meljaka Lazar in drugi.

V zadrúžnem domu v Skofijah bodo imeli svoje sedeže nabavno-prodajna zadruga, masovne organizacije, krajevna gostilna; v njem bo gledališka dvorana, ki bo dolga 25 m, in še druge ekonomske in kulturne ustanove. Prostovoljna delovna sila po večini pomaga zidarjem, to je prevažajo gradbeni material, lomijo kamen pri Sv. Nikolaju itd.

BORCI IZ NOVE GORICE NA RIŽANSKI CESTI

Na cesti Križišče — Rižana je delalo 29 prostovoljcev Zveze borcev Nove Gorice. Od petih zadržaj do de tih so opravili 154 prostovoljnih delovnih ur. Izkopali so 18 kub. metrov zemlje, splanirali 81 kv. m zemlje in grobo splanirali 160 kv. m površine.

NOVA DELOVNA ZMAGA naših delavcev

V sičjolski dolini je bila pred dnevi popolnoma dokončana gradnja kanala, v katerega bo pritekala voda Valdeningkega potoka in bodo tako zavarovane ogromne površine obdelane zemlje pred poplavo. Gradnja tega kanala so dokončali delavci Okrožne uprave vodovodov in melioracij pod vodstvom sposobnih tehnikov. Prav tako so pomagale graditi ta kanal sektorke masovne organizacije iz Sičjol in delovna brigada bivših borcev, ki je dala nad 3.000 ur prostovoljnega dela, pri čemer so skupali in prevozili nad 1.100 kubnih metrov zemlje.

Razstava ženske krojne šole v Kopru

Te dni je zaključila svoje delo ženska krojna šola v Kopru. Gojenke so ob koncu priredile razstavo svojih del.

Kdor koli obišče to razstavo, lahko brez bojazni potrdi, da so naše mladinke dosegle prav lepe upehe. Razstavljena dela, obleke, perilo, plečnine, vezene in drugo — pričajo, da najdemo na našem podeželju mnogo pravih mladih talentov na tem področju.

Gojenke pa se niso uposabljale samo v ozkem poklicnem delu, marveč so širile tudi svoje obzore. Vseh 18 mladinik ima le osnovno šolo. Zato so se v tej krojni šoli učile tudi druge predmete: slovenščino, italijanščino, matematiko, zgodovino, zemljepis, higieno in tvarinoslovje. Poleg tega pa še prostoročno in krojno risanje. Njihova šola je bila prava nižja gimnazija.

Polk se je začel po prvem januarju. Gojenke so uspešno dovršile prvi letnik česeni pa bodo nadaljevale v drugem. Seveda bo poleg tega znova odprti tudi novi prvi letnik.

Tovarišica vodja ne more dopovedati, kakšen tekmovalni duh je venomer vladal med našimi mladimi šiviljami, posebno pa zadnje čase. Vse leto so šivale po naročilu. Pred nekaj časa so napravile 8 ženskih narodnih noš in 4 moške tržaško-okoličanke, ki smo jih že občudovali na nedavni telovadni manifestaciji raznih športnih in folklornih skupin v Kopru.

Zadnje dni pa bi jih lahko našel že ob prvi zori, ob štirih ali petih, pri delu; pa tudi še zvečer po 10. uri. Vsaka je hotela imeti na razstavi čim več in čim lepše. Zato je njihova razstava res uspela.

Vso pohvalo zaslužijo tovarišica vodja strokovni učiteljici in, seveda, vse gojenke.

Tako bo naše podeželje dalo v najkrajšem času krojaški panogi odlične strokovne kadre.

Kanal je dolg 1.700 m, globok 3 metre in širok povprečno 4 metre. Na vseh ovinkih, kjer bi se v primeru velikega dotoka vode kanal lahko podsul, je ojačen z betonskimi ploščami.

Ob prihkli zaključka zadnjih del na tem objektu je uprava priredila lepo slavnost, kateri so prisostvovali predvsem ljudske oblasti in Zveze sindikatov. Tovariš Bartole se je zahvalil delavcem za to veliko delovno zmago v imenu Okrajnega odbora ES. Spregovoril je tudi tovariš iz Okrožne vodovodne uprave in nato razdelil nagrade najboljšim delavcem: Za svoje požrtvovalno in vztrajno delo pri tem kanalu so bili nagrajeni tiste tovariši: Ivan Cerut, Anton Vuk, Anton Sabadin, Dzenone Vignini, Anton Gibac, Slavko Vuk, Pavlo Zmerdu, Emil Hrevatin, Anton Korenica, Radovan Džurdžević, Avgust Paoletti in Anton Oković.

Ta kanal bo nedvomno velikega pomena za kmetovalce, ki imajo polja v bližini potoka Valdeningke, ker voda ob deževnih vremenih ne bo več poplavljal polj in s tem uničevala pridelekov. Ob bregovih kanala so za 1 m vzdignili tudi nasip, tako da se ni treba bati nobene poplave. Prav tako grede dela naglo h koncu tudi na drugih mestih melioracije sičjolske doline.

Vse to pomeni, da naši delavci razumejo pomen enoletnega plana. Zato tudi tako delajo, ker vedo, da je to delo v dobrobit našega ljudstva.

Tudi v Borštu sta gostovali Kulturno umetniški skupini

Mladinski kulturno - umetniški društvi »Jože Korenčič« v mariborskega učiteljskega in »Kajuh« iz Ljubljane sta na desetdnevni turneji po našem okrožju nastopili v več vaseh in mestih, v Kopru, Izoli, Piranu, Smarjah, pri Sv. Jerneju, v Dekanih, Sv. Petru, Vanganelu in Borštu. Fovsod ju je ljudstvo z navdušenjem sprejelo in z zanimanjem poslušalo program. Zlasti so bili navdušeni ljudje iz Boršta in bližnje okolice, ko so v nedeljo uživali lepoto slovenske umetnosti. Tudi gostje so bili zelo veseli lepega sprejema. Že preden so nastopili, so se prav lepo zahvalili: gostje za lep sprejem, domačini pa za zaželen obisk.

Tovariš Lovrečič Peter je v svoji zahvalni besedi v imenu mladinske organizacije in masovnih organizacij sektorja Boršt rekel, da si želijo še takih obiskov, zlasti pa še tesnejšega bratskega sodelovanja med našo in jugoslovansko mladino.

Nato je ženski zbor »J-ože Ko-

renčič«, ki si je na nedavnem republiškem tekmovalju priboril prvo mesto med MKUD-i v LRS-zapel nekaj partizanskih in umetniških pesmi, za kar so ga poslušalci nagradili s ploščanjem. Posebno navdušenje in pozornost med gledalci pa je vzbudil nastop folklorne skupine »Kajuh«, ki si je pred kratkim tudi priborila prvo mesto med MKUD-i v vrste. Zelo so bili gledalci presenečeni nad lepo izvajanimi panonskimi in gorenskimi plesi. Tudi za lepo recitirane pesmi so se domačini oddolžili s ploščanjem. Ves čas prireditve je med občinstvom vladalo posebno zanimanje za izvajani program. Kako bi ne bili, saj v Borštu prej, pod Italijo, ni nikdar nihče prihajal z namenom, da bi nudil temu prebivalstvu nekaj razvedrila in kulturnega napredka. Zato ni čudno, da so bili ob tej priliki res zelo veseli.

Po končani predstavi so se domačini gostom lepo zahvalili za pester in bogat kulturni program ter so jih nagradili še z lepim šopkom rož.

Sonce je bilo že nizko na zapadu, ko so Borštani z rokami mahali gostom v pozdrav.

Lepota slovenske zemlje

Skozi jezikovno rešeto

Uredništvo »Istrskega tednika« je najetelo pri popravljanju dopisov naših sotrudnikov na celo vrsto slovničnih napak in tudi besed, ki se ne uporabljajo v slovenskem knjižnem jeziku. Napakam se ne čudimo. Pod fašistično Italijo je morala naša mladina posecati italijanške šole, slovenske knjige so bile prepovedane. Danes imamo opravka s težkimi posledicami. Ne zadostno poznanje slovenskega jezika je seveda velika ovira za naš napredek. Zato si oglejmo nekatere napake.

1. Odšel je brez da bi pozdravil. Napaka, ki je v tem stavku, je doma posebno na Primorskem. Stavek bi se moral glasiti takole: Odšel je, ne da bi pozdravil.

2. Zapovedujem mu, da more priti. Pravilno: Zapovedujem mu, da

Po sledovih italijanskega iredentizma

Za časa Avstro-ogrske monarhije se je za »potrebo« Istre tiskala v Italiji marsikatera knjiga. Italijanski iredentisti so prejeli denar iz državne blagajne in ga sipali blagohotno na vse strani. Tako so zagledali beli dan različni almanahi za Istro. V to skupino publikacij spada prav gotovo tudi »Strenna istriana za leto 1883« (Firenze 1887). V prvem trenutku izgleda nekaj nad vse nedolžnega. Če prelistamo nekaj strani pa opazimo, da veje iz nje duh Valusistevskih iredentističnih nazorov. Kakor si je Valusi željal, da bi se Slovani v Istri čim prej poitalijančili, si to želi tudi urednik tega zbornika Nono Cajo Baccelli, ki opisuje v svojem »Ptopisu« (Viaggio) potovanje v Lavorano, Opatio, Moščenice ter nekatere druge kraje ob Kvarnerskem zalivu. Glede šolstva v Lavorani izvaja Baccelli svoje nazore takole: »V prvih letih avstrijske vladavine v tistem

delu Istre, ki je nekdo že pripadala Beneški republiki, so bile ljudske šole mešane, namreč nemške in italijanške. Tak sistem se je uvedel tudi v celem delu Istre, h kateremu je pripadala Lovrana in prav temu sistemu se imajo zahvaliti mnogi Istriani, ki niso več mladi, da so se kot otroci naučili nekaj nemščine. Toda pozneje se je prebudila v istem ljudstvu ljubezen do svojega naroda, je bila izročena nemščina in v šole vpeljana italijanščina in ponekod hrvaščina (do slavo), je postala hrvaška (slava) med drugimi tudi šola v Lovrani in taka je ostala do pred dvema letoma.« (41) Baccelli ugotavlja zatem, da Lovranci niso bili zadovoljni s takim stanjem, da so zaradi tega zahtevali, da se uvede v šolo italijanski jezik, kajti njim bi zadovoljela tista malenkost hrvaščine, ki so jo dobili od svojih mater — (41, 42) Baccelli pravi nadalje, da ta akcija ni bila zaman — velika večina fantov in deklic počela zdaj italijansko šolo, medtem ko je hrvaška šola skoraj popolnoma prazna — (42). Toda le čemu si je Baccelli želel, da bi hrvaške šole posečala čim manj otrok? V njegovi glavi so očitno prevladovala iredentistična stremjenja. To pove končno tudi on sam. Pravi dobesedno: »O, da bi plemeniti vzgled Lovrancev enkrat odprl očej vsem prebivalcem obale, onim iz Berčea, Moščenice ter Voles, ki so prav v takem položaju kakor ljudje v Lovranu« (43) Baccelli se je pokazal s svojimi iredentističnimi načeli le malo globokomnega. Razvoj je šel ravno v obratni smeri.

Marežgani tudi med tednom na prostovoljnem delu

Na nekem množičnem sestanku marežganskih vasic so pred nekaj dnevi sklenili, da bo vsaka vas prišla en dan v tednu na prostovoljno delo. S tem ponedeljkom so začeli frontovci Berzanov. Nato so jim sledili Sabadinčani in Buričani, Krmei in Bernetičji. Do sedaj so napravili že nad 300 prostovoljnih delovnih ur in izkopal več kubnih metrov zemlje v in izpred zadružnega doma.

Najbolje so se do sedaj izkazali frontovci iz Burič in Sabadinov. Frontovci iz Berzanov so si zaslužili od vseh ostalih, ki so jim sledili in marljivo delali, kritiko in grajo, ker so se pri delu zelo slabo izkazali. Da so Berzončani v ponedeljek zelo malo delali, sta predvsem kriva tov. Lucijan Domjo in Libero Belič, ki sta ležala ves čas v senci, namesto da bi delala, in se drugim smejala, ko so delali. Tovariša Libero in Lucijan naj si zapomnita, da naše ljudstvo ne bo trpelo v svojih vrstah takih nemarnih saboterjev, ki skušajo ovrniti poštene ljudi, ki imajo dobro voljo do dela.

S tem delom bodo Marežgani nadaljevali tudi prihodnji teden. Oni dobro razumejo, da jim bo zadružni dom žarišče kulturnega, gospodarskega in zadružnega življenja.

Clani SIAU so se izkazali

V poročilu Okrajnega ljudskega odbora SIAU o aktivnosti članov Slovensko italijanške ljudske fronte v mesecu juniju za koprski okraj je razvidno, da so opravili naslednje delo:

6.090 članov Ljudske fronte je opravilo v mesecu juniju 35.788 prostovoljnih delovnih ur, mladinci v mladinskih delovnih brigadah so izpolnili 3.765 prostovoljnih delovnih ur. Celotno število prostovoljnih delovnih ur v koprskem okraju znaša 59.595. V razne panoge naše industrije je bilo vključenih v istem mesecu 119 delavcev. V delovne brigade pa se je vključilo 221 članov Ljudske fronte.

KAKO je bilo z gospodarstvom v Kopru okrog l. 1847

V tistem času je Koper že močno čutil konkurenco naglo razvijajočega se Trsta. V Trst so se odvijali vsi vsiki delovne sile V srednjem veku in še potem je bil Koper znatno močnejši od Trsta, pozneje pa je Koper za Trstom tako zaostal, da ni bilo več misliti, da bi ga še kdaj presegel. Vikar koprškega Kapitulja (škofovskega sveta) Bernardi (Pisma o Istri, Koper leta 1866) pripoveduje, da je bil Koper okoli leta 1847. še vedno dokaj močan gospodarski center. Tik Koprja so bile tedaj razsežne kolone, marsikdo se je preživljal s proizvodnjo soli. V mestu so bila velika skladišča, kamor so spravljali sol. Takrat je Koper še vedno slovel po svojih ladjedelnicah, v katerih so delali lesene, a vendar dočraj velike ladje. Na prostoru, ki gre od današnjega pristanišča ob obali navzgor, so bile razmeščene 3 ladjedelnice, v katerih je delalo najmanj 150 delavcev. Koprške lesene ladje so tedaj slovele po svoji trdnosti.

Izredno važna industrijska dejavnost v tistih časih pa je bilo zlasti usnarstvo (predelava kože). Ta industrijska dejavnost je pozneje popolnoma izumrla. Bernardi pripoveduje, da je takrat močno cvetela trgovina z rižem (rus scotanus), ki se je na veliko izvažal tudi v inozemstvo. Riž so takrat uporabljali pri strojenju kože. Ta rastlina raste v obliki grma, je v našem okrožju zelo razširjena in se kljub temu še ne izkorišča niti v industrijske in ne v trgovske namene. Danes se uporablja predvsem v industriji analinskih barv. Iz riža se namreč pridobiva lepa rdeča barva, Bernardi poudarja, da je obogatel v trgovini z rižem marsikateri Koprčan. Koper je nadalje slovel še zlasti po svojih oljarnah. Pred sto leti je bila oljka v našem kraju bolj razširjena kakor danes. Hudi mrazovi so pozneje skoraj popolnoma uničili oljne nasade. Olj-

ko pa ni bilo mogoče lahko vzgojiti. Raste zelo počasi in doseže v ugodnih razmerah bašno starost (2.000 in še več let). S propadanjem oljke so pozneje propadle tudi oljarnice. Oljka ne vzdrži mrzle in ledene burje. Najboljše sredstvo za obvarovanje oljk bi bila pogozditev proti severovzhodu v velikem obsegu.

Od najstarejših časov je igral v Kopru važno vlogo tudi ribolov. Ribe so sušili in jih izvažali na veliko. Koprski trgovci so zažujili lepe denarje tudi na račun dviganja Trsta. V zvezi s potrebami Trsta se je tudi povečal pomen vrtnarstva v okolici Koprja. Bernardi je popolnoma pravilno ocenil. Kmetom in vrtnarjem je priporočal, naj gojijo zlasti zgodnje zelenjavo, kajti ta bo našla v Trstu številne odjemalce.

Okolica Koprja je tudi v starih časih slovela po dobrem vinu. Slovela so tedaj zlasti vina, ki so jih imenovali rebula, tribianin črnatica (chernatizza).

IZ SOCIALISTIČNE JUGOSLAVIJE

VELENJE

NOVO VELIKO RUDARSKO SREDIŠČE

V lepi Savinjski dolini ob progi, ki pelje iz Celja proti Koroški leži mali trg Velenje. Gotovo ste že kaj slišali o Velenju. V Velenju je velik premogovnik lignita. Nad Velenjem je mali hriboček, na tem hribočku pa je zraslo lepo moderno delavsko naselje. Veliki in mali, lepo urejeni stanovanjski bloki. Letos pa bodo dogradili še več stanovanjskih zgradb. V njih bo še okrog 130 stanovanj. V bližini delavskega naselja so velenjski rudarji pred kratkim odprli nov dom igre in dela. Za svoje malčke so preuredili vilo nekega bogataša in dogradili še več drugih prostorov. Nedaleč od tod imajo rudarji tudi svojo ekonomijo, s katere dobivajo precej pridevkov. Prav tako imajo tudi svojo rudniško restavracijo in dve veliki menzi.

Noč in dan vozi velik izvozni stroj na stari jami polne vagončke rjavega premoga. Velenjski rudarji bidejo globoko pod zemljo dan in noč težko borbo za plan. Pri njih je borba za plan izredno težka. Rudnik je že star in na mnogih mestih v rudniku je visoka, prav neznosna vročina. Rudarji morajo kopati premog tudi v vročini od 30 do 40 stopinj. V nekaj minutah so že popolnoma premočeni. Toda velenjski rudarji so poznani kot požrtvovalni in odlični rudarji. Vse svoje plane presegajo, razen odkopnega. Toda tudi tega bi presegli, če ne bi bili v rudniku tako težki pogoji.

V oktobru 1947 leta so začeli v Velenju kopati nov jašek. Okrog Velenja so še bogati sloji premoga. Na nekaterih krajih je premogovna plast debela tudi do 120 m. Iz Zagorja, iz Trbovelj pa tudi velenjski rudarji so pričeli novo veliko bitko z zemljo, ki se jim je stalno podinjala nad glavo, ko so prodrali v globino. Do 198 m globine so vozili koše s starim primitivnim vitlom. Madžari bi morali poslati nov stroj. Toda takrat je prišel Kominternom. Madžari so začeli sabotirati. Zato je to za nekaj časa zavrla delo. Julija 1948 pa so se velenjski rudarji ponovno zagnali v trde zemeljske plasti. Kopali so

Tekstilna tovarna v Pulju proizvaja tudi za izvoz

Leta 1948 so odprli v Pulju tovarno tekstilnih proizvodov, ki se je sedaj razvila v veliko podjetje in lahko proizvaja znatne količine teh proizvodov, ki so namenjeni tudi za izvoz. Zahvaljujoč se velikemu zanimanju in delavnosti delavcev te tovarne je izpolnila predvideni enoletni plan en mesec pred določenim rokom. V prvi polovici leta 1950 je ta kolektiv proizvedel na stotine tisočev tekstilnih proizvodov, med temi 66.000 moških zimskih puloverjev in 33 tisoč puloverjev za otroke.

Naša industrija aluminija uspešno napreduje

Vsa podjetja Glavne direkcije aluminija in bakra so pred določenim rokom izvedla svoj polletni proizvodni plan. Polletni načrt so izvedli tudi v rudniku in topilnici »Bora« v Srbiji, čeprav so imeli številne težave. Kar so v prvih mesecih zamudili, so popeli od meseca marca dalje, ko so začeli presegati mesečni plan od 110 do 115 odstotkov. V letošnjem polletju je delovni kolektiv »Bora« dal jugoslovanskemu gospodarstvu 20 odstotkov bakra več kakor v istem času lanskega leta. Ta uspeh je treba pripisati boljši mehanizaciji in prizadevanju delovnega kolektiva.

naprej. Prej v stari Jugoslaviji so nove jasko kopali inozemski strokovnjaki. Sedaj pa so klubovali mahastim podzemeljskim plastem domači strokovnjaki. Velenjski rudarji so kopali in kopali naprej, zadeli na trdo premogovno plast, vse do globine 375 m. Ze prej so Tako se je tudi začela proizvodnja premoga na novem jašku. Ko so prodrali do globine 375 m so začeli kopati tudi več stranskih rogov. Težko in naporno je delo v novem jašku. Rudarji se morajo boriti s premogovnimi plastmi, plinom in slabim zrakom. Rudarji na novem jašku so začeli kopati nov zvezni rovo, ki bo povezal novi jašek s staro jamo. Ta rovo je dolg 1200 m. Rovo bo skopan še ta mesec. Tako so obljubili velenjski rudarji. Do danes so še vedno držali besedo. Tudi to pot jo bodo. To jim lahko verjamemo.

Nad novim jaškom pa so začeli

Rudnik živega srebra v Idriji je med najbogatejšimi in najstarejšimi rudniki živega srebra na svetu. Njegovi začetki segajo v zadnje desetletje 15. stoletja, v čas, ko je evropsko gospodarstvo dobivalo prve oblike kapitalistične organizacije. Vsako leto praznujejo Idrijčani 22. junij kot svoj praznik in se spominjajo odkritja bogate žile živega srebra. V novi Jugoslaviji, kjer je šele prenehala nečloveško izmnozganje rudarjev, so ta praznovanja še bolj iskrena in velika.

Pred dobrimi 450 leti je bil kraj, kjer je danes Idrija, preraščen z gozdovi, v katerih so oglašali žgali oglje. Tolminski grofje, lastniki teh gozdov, so imeli tu svoja lovišča. Prva zanesljiva letnica o začetku idrijskega rudnika je leto 1493, kjer je iz starega zapisknika razvidno, da so nekemu Formentiju dovolili iskati rudo ob reki Idriji. Verjetno je, da so že prej našli živo srebro, vendar ga do konca 15. stoletja niso še pridobivali v večji količini. V idrijski kot so začeli prihajati tučci, skupine pustolovcev, ki so se predstavljali, da bo živo srebro vedno samo priteklo v škafe. Ker niso imeli denarja za iskanje rude v globini, so propadali. Dne 22. junija 1508, ko so rudarji našli globlje v zemlji na bogato živo-srebrno rudo, pomeni prav za prav začetek rudnika. Od tega dne naprej se je okoli nahajališča živega srebra naselilo večje število ljudi in je kraj dobil ime po živem srebru: Hidrargium — Hidrija — Idrija.

Habsburškim cesarjem je bil idrijski rudnik dober studenec dohodkov

Vet o bogastvu živega srebra v idrijski dolini se je raznesla po vsem svetu. Habsburški cesarji so zato kaj kmalu prevzeli idrijski rudnik in pričeli izkopavati nove rove, da bi čim bolj pomnožili svoje dohodke.

V prvih letih obstoja rudnika so iskali samo živosrebrni škrljavec, ki vsebuje kapljice živega srebra, katere so izpirali z vodo in jih zbirali. Cez dolgo let, ko je bilo samorodnega živega srebra manj, so žgali tudi rudo na način kasor žgejo oglje; vendar se je pri tem izgubilo preveč živega srebra. Kasneje so uvedli lončene lonce in zidane peči za žganje rude. Šele leta 1876 so postavili prve železne peči, leta 1871 napeljali tudi cevi, skozi katere so odhajali plini. Okoli leta 1880 so les nadomestili s premogom in postavili nove peči za žganje siromašne rude. Živo srebro so pošiljali preko Trsta v Benetke, preko Dunaja in Solnograda v Augsburg, Nuernberg, Hamburg in Amsterdam. Takrat so živo srebro tovorili s konji v usnjenih vrečah, šele kasneje pa v sodčkih.

graditi velik betonski izvozni stolp.

Ta stolp bo višji od ljubljanskega nebotičnika. Visok bo 43 m. Poleg stolpa pa bo zrastle nova strojnica. V njej že sedaj montirajo velik izvozni stroj, največji stroj te vrste v Jugoslaviji. Tehta 250 ton. Samo glavna os je težka 18 ton. Ležaji pa so veliki kot človek. Čeprav jugoslovanski strokovnjaki do sedaj še nikdar niso montirali stroj ameriške konstrukcije, ta stroj montirajo domači strokovnjaki zagorskega rudnika.

Ko bo zgrajen stolp in montiran stroj, bo novi jašek začel delati s polno zmogljivostjo. Proizvodnja premoga v velenjske mrudniku se bo povečala za dvakrat. Ko pa bo začel obratovati na novem jašku še en velik stroj, ki mu pravimo »skip« (to je stroj z aprevajanje premoga iz jame. S to napravo avtomatično lahko naenkrat dvignemo iz jame 7 in pol tone premoga) se bo proizvodnja premoga v velenjskem rudniku povečala za štirikrat. Tako bo v Velenju nastalo največje premogovno središče v Sloveniji.

Nov metalurški institut v Ljubljani

Pred dnevi so odprli v Ljubljani metalurški institut. V novi stavbi bodo poleg šole velike industrijske dvorane z napravami za pripravo in topljenje rud. V talnih bo mogoče pripravljati različne vrste jekla in drugih zlitin. V institutu bodo lahko vse zlitine mehansko obdelovali s kovanjem, valjanjem in vlačanjem. Poseben oddelek se bo ukvarjal s termično obdelavo kovinskih hvarin. Poleg glavnih dvoran bo imel institut tudi popolne laboratorije in delavnice za mehansko, kemijsko in fizikalno preskavo raznih zlitin. Zraven operativne zgradbe instituta so veliki šolski prostori.

20 ods. premoga več kot lansko leto

Rudniki Borne in Hercegovine so nakopali letos v prvem polletju za industrijo in železnice 20

odstotkov premoga več kakor v istem času lanskega leta. Poleg tega pa so izkopali več tisoč ton premoga tudi izven plana, in sicer za preskrbo mešnega prebivalstva. Večina rudnikov je v preteklem mesecu organizirala ob sodelovanju Ljudske fronte delovne akcije za koopaanje premoga za mestne potrebe. Samo v dveh udarniških tednih so zeniški rudarji nakopali 2.000 ton premoga, v Brezi 1.000 ton, v Kreki 4.000 ton izven plana.

Po Jugoslaviji

SARAJEVO. — Čeprav je ovčarstvo v Hercegovini med vojno zelo trpelo, redijo sedaj že okoli 60.000 ovac več kakor pred vojno. Ovčarstvo najbolj napreduje na državnih posestvih in začrughah. Na živinorejskih postajah v Livnu in Gacku redijo okoli 8.000 ovac. Za to so v zadnjih letih zgradili na stotine hlevov.

LJUBLJANA. — V letošnji sezoni je ljubljanska opera predvajala nad 70 del, od katerih jih je bilo več popolnoma novih za to mesto. Opera pa je izvedla več predstav tudi na turneji v inozemstvu.

PRED 450 LETI so odkrili živo srebro v Idriji

Zgodovina idrijskega rudnika govori o trdnem delu in grobem izkoriščanju

Sprva srebra niso tehtali, temveč je bilo merilo kožnati meh, pozneje pa so vpeljali posebne tehnicke. V novejšem času pa polnijo živo srebro avtomatično v jeklenke, ki drži vsaka po 34,50 kg živ. srebra.

Lastniki rudnika so prestopke kaznovali po posebnih zakonih

Idrijski rudarji so imeli v starih časih svoj rudarski red in rudarsko sodstvo, po katerem so morali biti rudarji oblečeni v posebne rudarske obleke, ki niso smele imeti žepov. Vse brezposelne rudarje so izseljevali iz idrijskega kota. Za vsako leto so določili število zaposlenih rudarjev. S knapovsko prisegom je vsak rudar prisegel pred sprejemom v službo. Rudarji se brez dovoljenja uprave rudnika niso smeli poročiti.

Leta 1810 je bilo v Idriji 375 hiš s skupno 4907 prebivalci, od teh je bilo 709 rudarjev, 30 talincev in 324 gozdarjev. Takrat so smeli potovati le s potnim listom in policija ni smela pustiti v mesto nikogar brez potnega lista. Za vse ljudi nad 21 let je bil obvezen osebni davek. Davek je bil tudi na okna in vrata, ki vodijo iz hiše.

Tudi duhovščina je izvajala pritisk na uboge idrijske rudarje in jih silila k ustanovitvi hranilnice. Daalje, na se sezidajo posebne hiše s popolno oskrbo za rudarje zvečer pa morajo biti rudarji do 21. ure vsi doma. Rudarji so morali od zaslužka plačevati cesarski davek.

Najmanj so pridobili živega srebra leta 1870, in sicer 1.260 stotov, največ pa leta 1913 — 8.200 stotov.

Revolucionarno leto 1948 je vzbudilo tudi idrij. rudarje

Dne 6. junija 1848 so raztrstli po Idriji listke z vsebino: »Idrijčani! Ako ne boste smalu pregnali iz Idrije rudniškega svetnika in uradnikov, ki so Vam in kmétom potegnili kožo s telesa, in ki Vas hočejo napraviti za ružnje, bodo Vaše hiše v kratkem požgane!»

V letu 1897 so idrijski rudarji organizirali prvi štrajk z zahtevo zvišanja plač in podporo iz bratovske skladnice. Revolucionarno gibanje med rudarji se je z leti vse bolj razširjalo in so že leta 1902 dosegli ustanovitev prve slovenske realke v Idriji. Med prvo svetovno vojno so idrijski rudarji priredili celotedensko stavko.

S fašistično okupacijo se je začelo za idrijske rudarje novo trpljenje

Po končani prvi svetovni vojni, ko so Idrijo okupirali Italijani, so idrijski rudarji počasi začeli izgubljati še tiste pravice, ki so si jih pridobili pred desetimi leti... Doživljali so najtežje narodnostno preganjanje, internacije, zapore in odpustanje z dela. Leta 1926 so fašisti zaprli tedanja delavska bralno društvo in s tem zaprli vso tradicionalno kulturno dejavnost.

Italijanska državna uprava, ki je prevzela idrijski rudnik, ni skrbelo za mehanizacijo in izboljšanje rudniških naprav. Njihov pohlep je bil — izkoriščati bogate plasti živorebrne rude, ne oziraje se na bodočnost in ne glede na važnost v rudniku. Zato so iskali srebro le tam, kjer so bile bogate žile. Pri ropanju idrijskega rudnika so se udeleževali tudi italijanski inženirji, ki jim ni bilo mar stanje rudnika in razmere rudarjev, temveč so se z večjo proizvodnjo živega srebra — seveda na račun rudarjev — prikupovali fašističnim oblastem. Izrazito hlinjenje idrij-

skega rudnika se je pričelo leta 1940, ko je delniška družba »Monte Amiata« za nizek znesek odkupila rudnik od države. Če bi ga ta družba izkoriščala še naprej, bi bil rudnik že v nekaj letih popolnoma uničen.

Narodno osvobodilno gibanje je v Idriji rudarjih našlo zveste, požrtvovalne borce

Nesteto rudarjev je odšlo v partizane, ostali pa so jih podpirali. 120 padlih partizanov, umrlih internirancev, postreljenih talcev pripoveduje o zagriženih borbi Idrijcev za svobodo. Nestetokrat so partizanski oddelki v neposredni bližini rudnika vznemirjali in razoroževali okupatorje. Junaska akcija partizanov je bila, razstrelitev vodne črpalke, kar je povzročilo, da je voda zalila rudnik.

Šele po osvoboditvi so idrijski rudarji zaživel novo življenje

Po osvoboditvi je bilo treba mnogo obnoviti, saj je bila Idrija večkrat bombardirana. Ze prvo leto so obnovili topilnico. Predlanski so na novo postavili porušeno »Spirekovo peč«. Kljub zastarelim napravam so izboljšali postopek, da bi se pridobivanje živega srebra tudi iz revne rude še izplačalo. Letos so postavili plinski generator in novo peč za žganje rude. Mnogo delov, ki so manjkali, so izdelali sami.

Med objekti topilnice so uredili krasno, moderno kopalnico z dvema oblačilnicama, ki sta urejeni tako, da se delavci po kopanju ne vračajo več v oblačilnico, kjer so odložili delovno obleko.

Med zelenjem izven Idrije je že po osvoboditvi zraslo lepo rudarsko naselje.

Ze leta 1948 so dosegli predvino proizvodnjo. Se nikoli v zgodovini rudnika pa niso pridobili toliko živega srebra kakor v zadnjih dveh letih, čeprav je ruda mnogo revnejša kakor je bila nekoč. Rudarji so razdeljeni v 97 brigad, med njimi je 6 mladinskih, ki dvigajo v medsebojnem tekmovanju

proizvodnost. Lani je izkopala najboljša brigada mesečno največ 80 sledelnih dolžinskih metrov, letos pa jih izkoplje že 64. Tudi letos je najboljša brigada Karla Simončiča. Vsak član te brigade je nedavno dobil sot nagrado radijski aparat. Okrog 50 do 60 rudarjev si pridobi mesečno naslov udarnika.

Lani so idrijski rudarji izpolnili letni plan že 29. novembra. Ko so praznovali izpolnitev plana, so obenem slavili dovršitev rudarskega doma. Letošnji polletni plan pa so izpolnili že do 10. junija. Pošiljka za pošiljko z živim srebrom napolnenih zeklenk roma na Reko, od tam pa v svet.

Prvič po mnogih stoletjih delajo idrijski rudarji zase in za dobrobit jugoslovanskih narodov. Stiri in pol stoletja vztrajne, nepretrgane borbe je bilo treba, da so idrijski rudarji postali sami gospodarji svojega rudnika. Vse napore, ki so jih prej vlagali v borbo proti raznim tujim izkoriščevalcem, vlagajo danes v borbo za nove, vse večje delovne zmage v socialistični domovini.

SEDEM DNI PO SVETU

Iz zasedanja društva za jugoslovansko-francosko prijateljstvo VEDNO VEČ PRIJATELJEV NOVE JUGOSLAVIJE V FRANCIJ

Na plenarnem zasedanju Društva za jugoslovansko-francosko prijateljstvo, ki je bilo v soboto zvečer v Parizu, so izvolili nov odbor tega društva in odobrili njihovo dosedanje delo za popešitev prijateljskih in kulturnih odnosov med Jugoslavijo in Francijo. Zasedanju je predsedoval prof. Cassin. Ko je profesor Cassin govoril o uspešno izvršenem delu tega društva, je pred številnimi znanstvenimi, kulturnimi, umetniškimi in političnimi predstavniki Francije dejal, da je število članov v zadnjih dveh letih te organizacije znatno naraslo. Ko so člani te organizacije govorili o najpomembnejši prijateljske povezave med Francijo in Jugoslavijo, so ugotovili, da je sedanja Jugoslavija edina država, ki se bori za enakopravne odnose med malimi in velikimi državami.

Publicist Louis Dalmas je govoril o borbi jugoslovanskih narodov

za svetovni mir. Dekan univerze v Parizu profesor Cholay, ki je bil že večkrat na obisku v Jugoslaviji, je dejal, da bi bila potrebna še večja zamenjava knjig in študentov med Francijo in Jugoslavijo. V svojem govoru je nadalje dejal, da obžaluje, ker francoska vlada še ni dovolila, da bi večje število jugoslovanskih študentov prišlo v Francijo. Glavni tajnik francoskega združenja vojnih povratnikov je dejal, da bo v kratkem odpotovala v Jugoslavijo delegacija vojnih povratnikov in vojnih invalidov. Tajnik splošne konfederacije dela Yves Dellac je govoril o svojih vtisih do jugoslovanskih sindikatov. Dejal je med drugim: »Vrnil sem se iz Jugoslavije prepričan, da jugoslovanski sindikati in njihovi voditelji vodijo tako delo, katerega je svetovna sindikalna federacija pred izidom resolucije informbiroja zelo cenila. Dellac je izrazil upanje, da

francosko sindikalno gibanje ne bodo vedno osleparili s kominformističnimi lažmi. Profesor Cassin je dejal, da obžaluje, ker ne more še nadalje ostati predsednik tega društva zaradi drugega dela. Začasno pa so ga izvolili za častnega predsednika.

Efeki Marchallovega plana v Trstu

Položaj tržaškega delavstva se iz dneva v dan slabša, kljub temu da delodajalci hvalijo dobroto Marchallovega plana. Zopet so na dnevnem redu odpusti z dela — tokrat so na vrsti delavci podjetja Taurus. Vodstvo tega podjetja je namreč pred dnevi javilo dvema svojima uslužbencema, da sta odpuščenca z dela — zopet seveda zaradi pomanjkanja novih naročil. Oba uslužbenca sta bila začasno zaposlena pri podjetju Standard, kjer dela do sedaj res ni primarkovalo. Iz tega je razvidno, kako lažnivi so izgovori delodajalcev, ki hočejo opravičiti razne krivične ukrepe proti svojim uslužbencem z večnim izgovorom o pomanjkanju novih naročil. Vodstvo podjetja je javilo, da bo v prihodnjih dneh odpustilo z dela, seveda zaradi pomanjkanja novih naročil, še večje število svojih uslužbencev.

LONDON. — Revija »New Statesman and Nation« zadržuje, da je še sedaj v koncentracijskem taborišču na otoku Makronisosu 23.000 političnih jetnikov, ki živijo v zelo težkih razmerah.

Nečloveško izkoriščanje delavcev v podgorski predilnici

Italijanski, furlanski in slovenski delavci v podgorski predilnici zahtevajo zaradi nevarnega stanja, da jim delodajalci izboljšajo njihovo stanje. Znano je, da morajo ti delavci delati v prahu, si kvartiti zdravje in da zaradi prenizkih plač ne morejo živeti in ne umreti. Demokrščanski svetovalec Beltrami je nedavno izjavil, da v podgorski predilnici delavci želijo živeti v miru proč od vsega, kar razburja duhove. Go pod Beltrami bi v tem oziru storil veliko pametnejše in koristnejše delo, če bi se malo globlje zamislil v delovne razmere delavcev v predilnici. Medtem ko so tkalke pred časom delale na šestih velikih ali dvanajstih malih statvah, delajo sedaj na devetih do osemnaestih statvah. Razumljivo je, da so se delavke proti takemu nečloveškemu izkoriščanju začele upirati. Poleg tega so jim znižali število pomočnic na polovico. Tudi higieniške razmere so nevarne, in dejstvo je, da veliko uslužbencev zbolijo na pljučih, kar je popolnoma naravno, da se v takem zraku ne da delati.

Se bolj pereče vprašanje pa je vprašanje plač, ki ne zadostujejo najosnovnejšim življenjskim potrebam. Zaradi tega so se splošni stavki tekstilnih delavcev pridružili tudi delavci podgorske predilnice.

Potrebno je, da jim oblast izboljša njihove delovne razmere.

Pravo ozadje dogodkov v Koreji

(Nadaljevanje s 1. strani)

SZ, Takšna politika otežkoča nadaljni razvoj kitajske revolucije. Jasno rečeno: Narodno osvobodilna gibanja azijskih narodov morajo služiti sovjetski zvezi kot realna siala za mešetarijenje z nasprotnim taborom v cilju razdelitve sveta na interesne sfere.

V tem je bitvo politike velikih sil na Daljnem vzhodu.

V zadnjem času so se povečali izgledi, da se kitajsko vprašanje v Organizaciji združenih narodov reši. Velika Britanija, ki je v januarju tega leta priznala ljudsko republiko Kitajsko, je kazala težnjo, da aktivno pomaga pri rešitvi tega vprašanja. Podobni glasovi so se slišali tudi iz drugih strani.

Toda naenkrat je izbruhnila v Koreji vojna.

Ai bi vlada bodisi Južne ali Severne Koreje v resnici samostojno sprejela sklep, da zčne vojno, ki ima lahko težke posledice? V zvezi z opisano politiko velikih sil na Daljnem vzhodu se postavlja še vprašanje, kakšno mesto zavzema v tej politiki Koreja?

Vlada Severne Koreje je razglasila sedanjo vojno za sveto vojno, za zedinjenje. Ne gre zato ali ima korejski narod pravico do zedinjenja, svobodi in neodvisnosti v okviru lastne države. Da, to je njegova v resnici sveta pravica, ki jo je treba spoštovati in celo pomagati korejskemu narodu, da jo uresniči. Toda pod opisanimi pogoji se nam zdi, da se tu njegova pravica človeško izkorišča. Ta pravica je postala sredstvo v rokah zunanjih sil, da ena ali druga pritegne svoje vplivno področje in podjarni ves korejski narod.

Kakšne so posledice vojne na Koreji in kakšne bi se mogle postati!

Pred vsem je porušen mir na svetu. Posledica je lahko, da se še bolj zavleče kitajsko vprašanje v Organizaciji združenih narodov in s tem tudi kriza OZN kar bi pomenilo nadaljevanje nenormalnega stanja v tej organizaciji, ki ji je cilj borba za mir in sodelovanje med državami.

Protestno zborovanje zaradi dogodkov na Koreji

Fred dnevi je bilo v Milanu 15 protestnih zborovanj zaradi dogodkov na Koreji. Nastopila je policija, ki je hotela na vsak način preprečiti, da bi se ljudstvo udeležilo zborovanj. Policija je aretirala več oseb. Pred neko vojašnico, kamor so peljali aretirance, se je zbrala velika množica demonstrantov, ki so zahtevali takojšnjo izpustitev aretiranih oseb. Tudi tokrat je policija nastopila in razglašala manifestante.

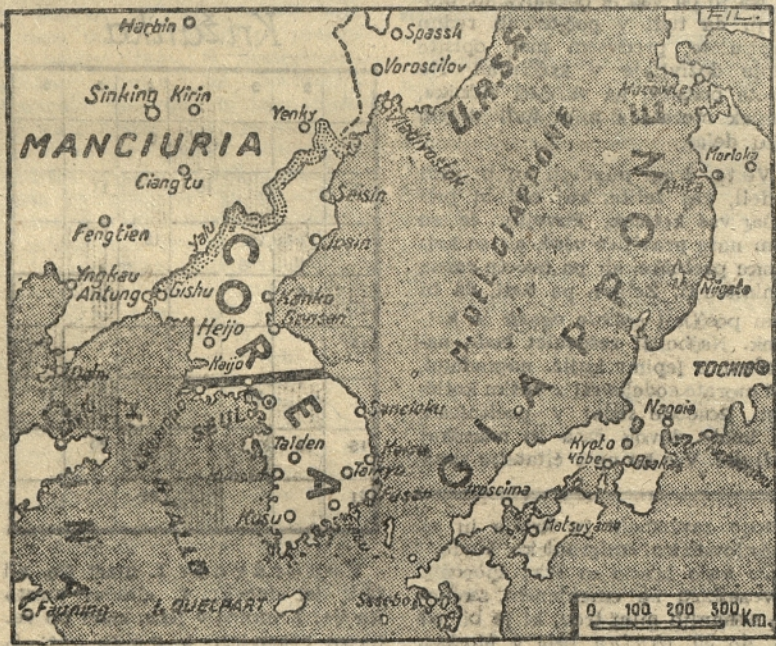
katov. V manjših podjetjih niso prekinili dela.

Tajnik italijanske splošne zbornice dela je izjavil, da vočna na Koreji ni vojna med državami, ampak borba, ki jo že leta vodi ljudstvo severne in južne Koreje za svojo narodno neodvisnost in za združitev. Italijanska splošna zbornica dela protestira proti oboroženemu nastopu tujih volesil.

Delavska zbornica v Turinu je odredila poldrugourno stavko v znak protesta proti nastopu Združenih držav Amerike na Koreji. Stavka je potekala brez incidentov in niso v njej sodelovali člani tako imenovanih svobodnih sindi-

Delavstvo ne bo podpiralo Trumanovih imp. pohodov

Ameriška vlada je zahtevala, da sindikat vlakovodij takoj ukaže svojim članom prekiniti stavko. Kakor je znano, so vlakovodje začeli pred nekaj dnevi stavkati na petih zapadnih železniških mrežah. Po Trumanovem mnenju ne bi smeli delavci nadalje zahtevati svojih pravic, marveč bi morali biti pripravljene sodelovati pri pošiljanju vojaških edinic in vojnega materiala ob morebitni novi vojni.

Mladi ubijalec izpoveduje svoje zločine

21-letni ameriški mladenič, Robert Seage, je izpovedal, da je kriv požara cirkusa »Ringling Bros«, ki je izbruhnil leta 1944 v Hartfordu v Connecticutu in smrti 168 oseb, kakor tudi 412 ranjencev. Nadalje je izpovedal, da je kriv za 25 do 35 važnih požarov, do katerih je prišlo leta 1936, ko mu je bilo komaj sedem let. Priznal je tudi, da je ubil štiri osebe s »svojimi lastnimi rokami«.

Nova čistka v KP Češkoslovaške

Radio Praga poroča, da je Centralni komite komunistične partije Češkoslovaške vnovič sklenil izvesti čistko v partijskih vrstah. Partijsko glasilo »Rude Pravce«, si prinaša to vest, pojasnjuje, da bodo čistko izvedli od 15. septembra do 15. oktobra tega leta pod predstvom Marije Svermlove.

Partijsko izkaznico bodo pustili samo tistim članom, ki so s svojim delom v partijskih vrstah dokazali svoje prepričanje in predanost, tako na političnem, gospodarskem in socialnem področju partijskim na čelam, ki jih seveda narekujejo voditelji kominforma pod vplivom Sovjetske zveze.

Koreja

dežela izkoriščanja in imperialističnih spletk

na velikemu izkoriščanju. 700.000 Japoncev se je naselilo na Koreji. Prevzeli so v svoje roke ogromna naravna bogatstva in začeli na široko izkoriščati domačo delovno silo, jezišča zlata, srebra, bakra, boksita, volframa in grafita.

V pripravah za veliko vojno na Daljnem vzhodu so Japonci na Koreji gradili industrijo. Tako je Koreja postala vojni arzenal Japoncev na kontinentu. Gradili so vojaške železnice, ceste, pristanišča, tovarne eksploziva, livarne železa. Slabo plačani delavci so morali delati po 12 ur dnevno, 78% kmetov pa je bilo brez zemlje. Dobili so jo v zakup po zelo visokih cenah od domačih in japonskih veleposrednikov, ki so bili lastniki velikih kompleksov zemljišč. Kmet je dobil le petino pridelka, imena korejskih mest, imena in priimki

ljudi, so bila spremenjena v japonska imena in zabranjena je bila tradicionalna narodna noša. V teh ekonomsko socialnih in političnih razmerah v dobi japonske zasedbe se je izselilo iz Koreje en milijon Korejcev. S Korejo pod svojo oblastjo in s takim režimom se je Japonci naglo pripravljala na imperialistično vojno proti Kitajski. Koreja je bila baza za vse japonske vojaške akcije skozi 35 let.

V takih težkih prilikah pod Japonci je Koreja ostala do leta 1945 do poraza Japonke. Ko so sovjetske čete razbile japonsko vojsko, so prodrle na Korejo. Obenem so se leta 1945 izkrcali v pristanišču Cempulo tudi Američani, ki so zasedli južni del Koreje. Od tedaj naprej se vleče novi spor za Korejo, 38 vzporednik loči sovjetsko od ameriške okupacijske cone. Ta

črta bi morala biti zača na, ker je bilo na mo koviški konferenci ministrov za zunanje zadeve sklenjeno, da se čimprej odstranijo s Koreje okupacijske čete, da se vzpostavi začasna demokratična vlada za vso Korejo s sodelovanjem vseh demokratičnih strank in organizacij.

V ta namen je bila sestavljena sovjetsko-ameriška komisija predstavnikov sovjetske in ameriške vojske. Komisija je bila sestavljena šele po enem letu, ker se ni enim in ne drugim mudilo, da bi odšli iz tako važnega strateškega položaja na Tihem oceanu. Delo te komisije pa se je vedno zavlačevalo.

Sovjetska zveza stalno oblojuje Američane, da sabotirajo Američani pa trdijo, da so sovjetske oblike o umiku svojih čet s Sever-

ne Koreje lažnive, ker v Severni Koreji še vedno vladajo Sovjeti.

Na zahtevo Američanov je bilo leta 1948, korejsko vprašanje postavljen pred OZN. Zahtevali so, da se pošlje v Korejo posebno komisijo. Imenovala je bila ta komisija, ki že drugo leto vleče pred generalno skupščino OZN vprašanje Koreje.

Med tem časom so Američani postavili v Južni Koreji vlado in zakonodajno skupščino, ter smatrajo Južno Korejo za čisto zase.

Na severu so se leta 1948, v mestu Fenjangu sestali predstavniki demokratičnih strank in organizacij, tako Severne kakor Južne Koreje in sklenili, da ustanovijo ljudsko demokratično republiko Korejo. Postavljena je bila vlada, kateri načeluje komunist Kim Ir Sem. Ta vlada se smatra za vlado Severne in Južne Koreje v smislu mo koviške konferenice o združitvi in nedeljivosti Koreje.

Napetost med silami, ki gospodarijo na severu in jugu, ki gospodarijo na jugu, se je v zadnjih časih zaostrila in je prišlo do spora.

ZA VSAKOGAR NEKAJ

Nihče ne sme otrokom odvzeti domovine in doma

Tako, po končani vojni je bilo poslanih 90 jugoslovanskih otrok — starih 9 do 12 let — v Sovjetsko zvezo v suvorovske učne zavode. Ti otroci so bili samo leta 1947 za dva meseca na oddihu pri svojih starših in rojakih v domovini. Kakor že prej, tako jim tudi po vrnitvi ni v Sovjetski zvezi nihče govoril o domovini, po resoluciji Informbiroja pa so jih začeli celo terorizirati: izročali jim niso več pismen iz domovine, prepovedali so jim pisanje svojem, odvezali so jim slike maršala Tita.

Dvanajstim otrokom se je posrežilo vrniti se v domovino v spremstvu nekoga jugoslovanskega oficirja. Vse ostale pa so zaman zahtevale jugoslovanske vojaške oblasti, njihovi starši, varuhi in rojaki. Zunanji minister FLRJ je lansko leto poslal celo noto sovjetski vladi, s katero zahteva vrnitev otrok, a vse zaman.

Kako velik zločin pripravila naš jugoslovanskimi otroki država, ki smo jo imeli za žarišče demokracije in socializma, nam priča dogodek malega jugoslovanskega otroka — Petra Tatiča. Tudi on je bil poslan v suvorovsko vojno šolo na Kavkazu.

Ko je leta 1945 pisal domov, je sanjal, kako se bo vrnil po končani vojni v domovino kot oficir jugoslovanske armade. Polagoma pa je mati opažala v Petrovih pismih, kako deček pozablja svoj materin jezik. Nato je začel pisati, da se še dolgo ne bo mogel vrniti v domovino.

Kako so jih vzgajali šele po objavi resolucije Informbiroja, si ni težko predstavljati. Nobenega glasu več o njih. Izenada pa prispe lansko leto Petrovo pismo, s katerim poziva dva brata, naj dezertirata iz Jugoslovanske armade in piše, da se ne bo vrnil nazaj, dokler ne bo strmoglavljena sedanja Titova vlada.

Dečku, ki je sanjal, da se bo vrnil domov, stalno govore:

»Ne moreš domov! Ti nimaš več domovine! Tvoja domovina je Sovjetska zveza!«

Njegova mati je verovala, da bo, kadar odraste, branil svojo socialistično domovino, a danes je prisiljena sporočiti: »Vlada Sovjetske zveze nima pravice odvzeti mi sina, niti pravice, da ga vzgaja proti meni, njegovi materi in proti domovini.«

MOŠA PIJADE:

Bajka o sovjetski pomoči za vstajo v Jugoslaviji

Teda tudi brez pomoči kogarkoli (Rusi nam niso poslali nobene, Angleži pa do tedaj zelo malo) smo zmagovito izšli iz pete ofenzive in bili dovolj močni, da smo ob kapitulaciji Italije — ki so nam to vojno zavezništvo skrbno prikrižali, dokler ni bila sporočena čav nosta — razorožili vse italijanske divizije na ozemlju Jugoslavije in porazili sto tisoče naših borcev z dobnim črnozem.

Tako smo jeseni leta 1943 v borbi imeli takšno situacijo, da je lahko tovariš Tito spričo vesti, da se bodo v Moskvi sestali angleški zunanji minister Eden in ameriški zunanji minister Cordell Hull in med njimi poslali tole brzojavko:

V brzoji s pripravami za konferenco predstavnikov ZSSR, Anglije in Amerike bo zelo verjetno splošno tudi vprašanje Jugoslavije.

V tej zvezi prosim, da obvestite vlado ZSSR o naslednjem: Antifašistični svet Srbije, Hrva-

Ob tej priliki še nehote spomnimo na pretresljivo dramo, ki jo je napisal sovjetski književnik Sergej Mihajlov: »Domov hočem!« V tej drami opisuje usodo sovjetskih otrok, ki so jih Nemci med vojno s silo odvedli iz Sovjetske zveze in so jih potem prevzeli Angleži. Tam so otroci popoznali pozabili svoj materin jezik in svojo domovino.

Ob zaključku drame Mihajlov sprašuje: »Kaj bo iz malega ruskega dečka? Bo postajal vojak? Špijon? Suženj? — Zakaj jih ne vrnejo domov, staršem? Zakaj jim govore, da so sirote, ko pa imajo očete in matere, še žive? Zakaj jim prikrivajo resnico?«

Toda Mihaikovim besedam se danes pridružujejo vse jugoslovanske matere, ki sprašujejo: »Zakaj jih ne vrnete domov staršem, ki čakajo nanje? Zakaj jim prikrivate resnico?«

V imenu časti zahtevamo, da se vrnejo, ker nihče ne sme vzeti otrokom domovine in doma!

Kako so gospodje nekdanj kaznovali

Ko gremo danes mimo kakega stebra na trgu ali v Tržaški ulici, si niti ne mislimo, zakaj je bil postavljen.

Nekdanj je gosposka postavljala tako imenovane sramotne stebre, da bi kaznovanica privezala nanj, a vsak je imel pravico sramotiti in včasih tudi pretepati tega, ki je bil na steber privezan. Večkrat so jih pretepati z bičem, vžigali so jim posebne pečate z razbeljenim železom v živo kožo, sekali so roke, ušesa ali kake druge ude. Vse to se je vršilo v javnosti, na trgu in pred ljudstvom, ker so ga hoteli ustraševati, da se ne bi upiralo graščakom. Kdor ni hotel priznati krivde, so ga mučili s posebnimi mučninami napravami, z natezanico, dokler ni zaradi neznošnih bolečin priznal, tudi če ni bil kriv.

Prekrijnjevance so tri dni zaporedoma trikrat dnevno potapljali v morje, češ da se jim ohladi vroča kri. Ponarejevalce denarja so sežigali na grmadi, ali pa so jih privezali kbnju na rep in žival jih je vlačila od enih mestnih vrat do drugih, kjer so ga slednji obla-

vili in razčetrili njegovo truplo; poramezne dele pa potem razobesili na štirih mestnih krajih.

Vse to delo so opravljali rablji in njihovi pomočniki, ki so prejemalej za to posebno plačilo. Tako je prejel leta 1365 tržaški rabelj dva novca, ker je z ognjem žigosal nekoga rabbojčnika. Leta 1384 je dobil 10 novcev za butare, na katerih so sežgali dva ponarejevalca denarja. Se leta 1525 je rabelj prejel plačilo za oglje in maot, ki ju je porabil, ko je zažgal nekoga vojaka, ki je bil ubil meščana Zobca, torej Slovence.

(Iz starih čarov, Trst 1928)

Vipavski grad

(Po Ferdu Kleinmeyerju)

Za divovnim vipavskim trgom se vzpenja visok grič, ki nosi razvaline nekó silnega gradu. V njem so prebivali vipavski vitezi, junaki in oholi gospodje, tako oholi, da so slednji odgovorili deželnemu knezu svojo pokorščino in da so se mu uprli z orožjem v roki... Deželni knez pošlje malo vojsko svojih vitezov in hlapcev proti upornikom. Ali ti so se umaknili v svoj trdni grad in se odločno bra-

nilni, pričakujoč pomoči vojih zaveznikov.

Pomoči ni bilo od nikoder, oblegovačci pa so pritiskali od dne do dne huje na grajsko obzidje. Slednjič ga zavzamejo, Brambovci pa se potegnejo v orjaški stolp, ki je bil poslednje zavetišče nesrečnikov. Ali tudi stolp se je moral slednjič vdati in kar je o talo še upornikov vsi so padli v roke maščevalnega kneza. Zmagovalci so nato zažgali grad, ki je dolgo gorel in razsvetljeval prekrasno vipavsko dolino. Slednjič se je sesul v ruševine, iz katerih ni vstal nikoli več.

Volkodlaci

Skoraj vsi narodi so verovali v volkodlake, to je, da se spreminjajo nekateri ljudje v volkove in kadar umrjejo n emorejo mirovati v grobu, temveč hodijo nazaj sesat kri živim ljudem. Ta prazna vera je bila razširjena tudi med našimi pradedi. Leta 1435 je umrlav Bovicu neka ženka, o kateri so trdili, da hodi nazaj sesat. Ta nes pametna trditve je tako razdražila ljudstvo, da je odkopalo njeno truplo in ga prebodlo s kolom. Ljudje so mislili, da so s tem uničili volkodlaka.

- Za naše PIONIRJE 1 + 1 = 2 -

O vaših počitnicah

in še nekaj

Dragi pionirji!

Zdaj, ko se je končala šola in ko ste se oddahnili, boste šli na počitnice. Morda so nekateri že šli. Včeraj so prvi doživeli to srečo. Oni, ki so bili namenjeni v Krško, Logatec in St. Peter v Savinjski dolini, so odpotovali. Med gozdovi in hribi po Sloveniji bodo peli in preživljali svoje počitnice. Slovenija je lepa. Njene planine so krasne. O tem se bo prepričalo 110 pionirjev, ki odpotujejo v Bovec. Pa tudi oni, ki bodo šli v Ljubljano in na Gorenjsko, bodo gotovo rekli, da niso še uživali nikoli takih naravnih lepot.

Ne mislite, pionirji, da vi, ki ste še doma, ne pridete na vrsto. Ker bo šlo v Slovenijo 1000 pionirjev, ne samo tri sto. Eni gredo sedaj,

drugi pa boste šli, ko se bodo prvi vrnili.

Na to pa vas le opozarjamo, pionirji, da tudi v počitnicah redno dopisujete, predvsem nam opišite svoje doživljanje v kolonijah. Ne smete pozabiti na »Istrski tednik«, ampak morate z njim tudi v tem času delati.

Veste, dragi pionirji, mi bi radi vedeli, kaj želite, kaj naš bi prinašal vaš kotichek. Povejte, če so vam naše pravljice všeč, ali so križanke pretežke, ali pa hočete razne zanimivosti. Zelimo pa tudi, da bi nam pošiljali rešitve ugank in križank. Najboljši reševalci bodo nagrajeni z lepimi knjiž. nagradami. Vsi morate sodelovati z vašim kotichek. Posebno sedaj v počitnicah, ko imate dovolj časa in marsikaj doživite. Vse bo naše čitatelje zani-

majo. Le vzemite pogumno v roke svinčnik in kos papirja in kaj napišite! Mi bomo tega veselji, kakor smo veseli, če vas vidimo zdrave in zadovoljne. No, pionirji, pa na svidenje v prihodnji številki.

Križanka

1	2	3	4	5	6
7			8		
9			10		11
		12		13	
	14				
15					
		16			17
18	19			20	
21				22	

Vodoravno: 1. meri čas ali 24-ty del dneva; 4. glavno mesto Italije; 7. mesec v letu, znan po velikem prazniku; 8. moško ime; 9. začetek abecede; 11. plokovna mera ali del hektarja; 12. moško ime ali določeni čas; 14. pravijo Italijani babici; 15. reka v naši coni, ki se izliva v Sijoloh; 16. žensko ime — Adamova žena; 18. podredni veznik; 20. kralj v Italijansčini; 21. žensko ime; 22. ga dobivamo z dreves in je tudi gradivo, iz njega delamo deske.

Navpično: 1. meso v bujskem okraju — pri morju; 2. otok v reškem zalivu, kjer so bila koncentracijska taborišča; 3. vzklíkne mo, kadar nas kaj zaboli, medse; 4. največji egipčan ki bog sonca; 5. žensko ime; 6. reka, ki se izliva pri Novem gradu; 10. veljka evropska reka, ki teče skozi Jugoslavijo; 12. z njimi držimo žlico, kadar jemo; 13. nam skuha mati jutraj, ko vstanemo; 14. ne, v italijansčini; 15. mesto v Istri, tudi veliko pristanišče; 17. domača žival, ki laja; 19. veznik; 20. pravijo Italijani kralju.

Najlepše rešitve bomo nagradili z lepo knjižno nagrado. Rešitve pošiljajte na naslov Istrski tednik, Koper.

Pionirji — priobčujemo to sliko, da uganete, kdo je ta partizan. Kdor bo njegovo življenje najlepše opisal, mu bomo opis objavili in ga nagradili.

Len in priden sin

(V Borštu in Skednju pravijo, da so ljudje leni, a ne vsi.)

Zivel je oče, ki je imel dva sina. Prvem se ni zljubilo drugega, kot ves dan ležati, drugi pa je bil zelo priden in je vedno zgodaj vstaal. Ko gre pridni sin nekoga dne zgodaj v Trst, najde na cesti mošnjček lepih rumenih cekinov. Nenadoma se odpravi domov pripovedovat lenemu bratu o svoji sreči.

»Vidiš Jožek,« mu pravi, »kaj se vse dobi, če vstane človek zgodaj jutraj.«

»O seveda,« pravi leni brat. »ko bi bil oni, katerega je ta mošnjček, mene ubogal in tako dolgo ležal kakor jaz, bi ga ne bil izgubil.«

NILON JE NIČ V PRIMERI S TERILENOM

Fotem, ko je bil že nylon v modi, je britanska industrija iznašla drugo snov — terilen. Ze prvi poizkusi s terilencm so dokazali, da bo slava nylona kmalu stopila v ozadje in ko bodo premagane še zadnje težave, bo terilen jamčil za trpežnost, kakršne doslej še nismo poznali.

»ISTRSKI TEDNIK« NAŠEMU KMETU

Zbirajmo sadno seme

V Istrskem okrožju vsako leto pridelamo na tisoče vagonov raznovrstnega sadja. Ta množina bi se pa znatno povečala, če bi marljivi istrski kmetje zadržnega in privatnega sektorja sadno drevje temeljito in redno negovali, predvsem pa, če bi stara in izčrpana sadna drevesa zamenjali z mladimi nasadi. To skrb nam nujno narekuje vsak dan večja potreba svežega sadja. Poleg tega pa moramo stremeti za to, da bomo imeli čim več razpoložljivega sadja, ki ga bomo izvozili v večja obalna mesta, zlasti v Trst.

V zvezi s tem je v Istrskem okrožju nujno povečati število sadnih dreves in s tem povečati sadni pridelok. Za gojitev najraznovrstnejšega sadja, zlasti pa za gojitev vseh vrst koščičarjev, so dani vsi klimatski in terenski pogoji. Možnosti pomnožitve koščičarstega in tudi lupinatega sadja imamo za 50 odstotkov, če hočemo v ta namen izkoristiti vse površine, ki so danes malo ali nič izkoriščane.

Za obnovo sadjarstva tukajšnjega okrožja potrebujemo veliko število različnega sadnega naraščaja. Da pa bomo lahko vzgojili preprosto sadni naraščaj, ki nam bo baza za vzgojitev sadnih podlag; te bomo v drevesnicah požlahtnili in vzgojili v spoobne sadike, s katerimi bomo obnavljali in povečali naše sadovnjake. Preskrba z dobrim in prvovrstnim sadnim semenom je osnovna stvar, če hočemo, da bomo obnovo lahko načrtno izvršili.

Potrebno je, da se zbiranje sadnega semena popularizira na najširši osnovi. Pri tej širokopotezni akciji mora sodelovati vsak posestnik ki ima količkan čuta in ljubezni do sadjarstva. Zlasti se morajo v tej akciji odlikovati kmetijske obdelovalne zadruge, ki naj zbiranje sadnega semena sprejmejo v svoj delovni program in tekmujejo, katera zadruga bo pri tej akciji prednjačila. Tudi naši mladinski in pionirski aktivni ne smejo pri zbiranju sadnega semena zaostajati. Zlasti aktivna mora biti pri tej akciji šolska mladina, ki naj jo vodi učiteljstvo. Potrebno je, da učiteljstvo razume potrebo obnove in razširitve sadjarstva in s tem potrebo po zbiranju semena! Zato naj pri šolski mladini propagira popularizira zbiranje semena in delo kontrolira.

Za zbiranje bi prišlo v poštev tole sadno seme: seme divjih črešenj z bledordečim mesom. Seme divjih črešenj z modrim mesom (črnice) ni tako dobro za vzgojo podlag. Divje črešnje se nahajajo po višjih terenih in gozdovih. Pri zbiranju semena ne smemo pozabiti na raseljiko (prunus mahaleb), ki je izvrstna podlaga črešnjam za suhe in kamenite kraje. Tudi teh dreves je dovolj po naših gozdovih. Ravno tako ne smemo pozabiti na zbiranje koščic divjih breskev, tako imenovanih sanonevk. Podlaga, vzgojena iz semena divje breskve, je dobra za cepljenje vseh vrst breskev za težko in rodovitno zemljo. Za suhe terene pa pride v poštev kot podlaga za cepljenje breskev mandeljinov divjak. Nadalje je važno zbiranje koščic domače češnje (navadna domača oplava češnja), zbiranje koščic slive (prunus mirobolana). To sta podlagi za cepljenje žlahtnih češpelj, sliv in marelic. Tudi zbiranju semena mandeljna, tenkolupina tega oreha bomo morali posvetiti vso skrb; a tudi zbiranju semen divjega lešnika. Tudi te sadne vrste imajo vso možnost, da jih gojimo v večjem obsegu.

Vrednost semena je odvisna od kakovosti in zrelosti plodu. Dobro in kaljivo seme dobimo edino pri dovolj zrelem sadu in na drevesu, ki je zdravo, srednje starosti in

dovolj bujne rasti. Stara, krčjava in bolna drevesa dajejo tudi slabo potomstvo, torej seme ni prvovrstno. Nadalje je važno, kako seme spravimo. Ko sadje obereemo, če ni popolnoma zrelo, ga pustimo dan dva, da dozori. Nato seme ločimo od mesa, ga očistimo in na senčnem ter zračnem prostoru posušimo. Napačno bi bilo seme sušiti na soncu, ker bi trpelo na kaljivosti, kajti kalčki bi se izsušili. Dobro posušeno seme spravimo v vrečo in ga shranimo v ne presuhem in ne prevlažnem prostoru. Se bolje je, da seme stratificiramo, to je, da ga raztresemo med plasti peka na ta način se najbolje ohrani kaljivo t. Pesek ne sme biti pregrob, ker skozenj uhaja zrak, ki povzroča plesnivost, in ravno tako ne prevlažne, ker bi se splenilo. Pripominjam, da je

žlahtnih sort ne posebno za seme, ker ni kaljivo in tudi če kali, so sadike občutljive in slabo poganjajo.

Zadružniki, kmetje, mladinci in pionirji, ravno sedaj je čas za zbiranje koščic divjih črešenj. Poza bitti pa ne smete na velevažno akcijo, ko bodo dozorele ostale vrste. S tem bomo dali možnost dovoljne vzgoje sadnih dreves in z njimi zamenjali stara, onemogla drevesa, ki kličejo po obnovi. Seme bodo zbirali okrajni ljudski odbori in ga plačevali po zmernih cenah, kako bo akcija potekala, je odvisno od sposobnosti kmetijskih referentov pri KLO-rih. Z vztrajnim zbiranjem, ki je dolžnost slehene, ga Istrijana, bomo znatno pripomogli k razvoju in dvigu našega sadjarstva in k povečanju sadjarske proizvodnje. Gorše Tone

Zakaj se mleko skisa PO ODDAJI

Naše go podinje se upravičeno pritožujejo, da se jim mleko, čim ga zavro, ali še prej, skisa. To je zelo škodljiva stvar, saj vznemirja in spravlja v težak položaj naše delavke in uslužbenke družine. Poiškati moramo vzroke temu in stvar popraviti! Dejstvo je, da se v zimskem času mleko ne kvari v toliki meri kakor poleti. Iz tega je razvidno, da letna vročina vpliva na večjo ali manjšo stabilnost mleka. Kmetje oddajajo mleko mlekarnam in te ga takoj po prevzemu pasteurizirajo. S pasteurizacijo uničimo glivice, ki povzročajo kvarjenje (kisanje) in tako mleko več časa vzdrži pri prevozu in razprodaji na drobno. Mogoče je skisanju kriva nepravilna ali nepozna pasteurizacija. To pa drži le deloma, ker ima mlekarna interes, da mleko, čim pride v mlekarno, ta oči pasteurizira. Vzroke skisanju moramo torej iskati drugod in to na občutni točki, pri kmetu, ki mleko oddaja. Za tonj je mleko pasteurizirani, če že nosi v sebi škodljive glivice. Mlekarna mora prejeti od svojih članov le sveže in zdravo mleko. Le tako ga lahko predela, da vzdrži več dni, ne da bi se skisalo. Če pa mlekarna dobi že okuženo mleko, ne more iz tega napraviti spet zdravo mleko. Drugo, kar bi si morali naši kmetje zapomniti, je, da so škodljive glivice v mleku, če so pogoji ugodni (toplota), zelo hitro množijo. Le nekaj litrov kisanega mleka, ki pride v mlekarno, skisano po sodo, pokvari vse mleko v sodu.

Nujno potrebno je, da pride mleko v mlekarno popolnoma zdravo. Seveda bo imel marsikdo, zakaj pa mlekarna ne zavrne kislikačega mleka. Lahko je ugotoviti kislino mleka, ali težja je zadeva z mlekom, ali težja je zadeva z mlekom v začetnem stanju, zato je v glavnem od poštenja in vesti posameznika odvisno, če se bo ali ne bo mleko pokvarilo.

Omenili smo, da povzročajo skisanje mleka glivice; te pa se ne nahajajo v mleku pred molžo. Glivice pridejo v mleko z nesnago pri molži ali potem. Zaradi vročine se hitro razmnožijo in mleko se seiri. Pri nobenem kmetijskem pridelku ni tako potrebna snaga kot ravno pri mleku. Neverjetno je, kako manjša nesnaga vpliva na okus in stalnost mleka.

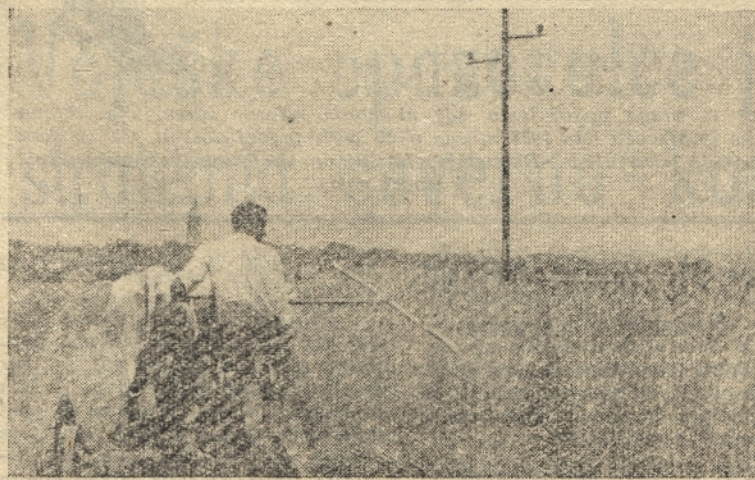
Da to nezdravo in škodljivo dejstvo popravimo, bomo dali živinorejcem in oddajalcem mleka navodila. Od tega, kako se bodo ti držali naših navstov, je odvisno, če se bo v bodoče mleko skisalo ali ne.

Predvsem je potrebno, da si oseba, ki krave molže, umije dobro roke z milom. Vime moramo pred molžo z mlačno vodo tudi umiti in ga odrgniti s snažno čunjco. Golida mora biti očiščena in splaknjena. Takoj po molži moramo mleko precediti skozi gisto sito in prenesti v hladno prostor. Oddajati moramo skupno le mleko ene molže. Če smo prisiljeni zvečer pomolženo mleko oddati, komaj drugo jutro, naj se to dene v snažen vrč, ta pa v vodo, ki jo večkrat menjamo. Shlajeno mleko naj se hrani čez noč v zračnem, snažnem prostoru.

Posebno priporočam, da se večerno mleko ne meša z jutranjim. V primeru, da smo prisiljeni dvojno mleko odposlati v eni in isti posodi, moramo na vsak način hladiti jutranje mleko tako dolgo, da postane hladno kot večerno, ker se zmešano mleko (gorko in mrzlo) rado skisa.

Vse posode, v katere pride mleko, morajo biti popolnoma čiste. Vrče je najprej oprati z vročo vodo in nato splakniti z mrzlo.

D. J.

Zakaj VINO POČRNI in kako ga popravimo

Vino rado počrni, če vsebuje malo kisline poleg večje množine železnih snovi in črešlovine.

Železo vsebuje vsačko vino v zelo majhnih količinah. Množina železa se lahko v vinu tudi poveča, če pada v sol kak železen predmet, recimo žebelj, ali pa tudi, če niso železni deli na vratcih sode dovolj porjiti z lesom ali s smilom. Večkrat pa počrni vino, ki so

Okopavanje oljčnih nasadov

Okopavanje oljčnih nasadov je eno izmed najvažnejših opravil, ki pa ga kmetje na žalost precej zanemarjajo. Oljka, že od davnih časov

cenjeno drevo, je danes zelo zanemarjena. Negujemo pridno vse poljske rastline, sadovnjake in vinograde, na oljko pa popolnoma pozabljamo. Spomnimo se nanjo le tedaj, ko je čas obiranja sadu.

KMETIJSKI SVETOVALEC ODGOVARJA

Vprašanje: V kleti in v topli gredici so se pojavile svetlorjave živalice, ki jih pri nas imenujemo »vinjice«. Prosim, da mi sporočite, če so te živalice škodljive in kaj objedajo!

Odgovor: Svinjice ali kabose, drugod jih kličejo »prašičke«, so nočne živalice. Podnevi jih dobimo skrite pod vlažnimi deskami v kletih ali po vrtovih. Posebno radi se zakotijo v toplih gredicah, kjer je dovolj vlage in gorkote. Hranijo se sicer največ z gnajočimi organskimi odpadki, napadejo pa tudi nežne mehke koreninice, listje in cvetje.

Vprašanje: Na deteljiščih opažamo nitaste rastline, ki se ovijajo okoli stebela detelje in lucerne. Škoda zaradi te nadloge je precej velika. Nekateri kmetje pravijo, da se to nadlogo uniči edino le z ognjem. Prosim vas, da nam sporočite, če je res potrebno, da tako ostro postopamo, ali zadostuje, da travo čimprej pokosimo in pokrijemo?

Odgovor: Ugotovili smo na več mestih, da se je pojavila na detelji in lucerni ta najhujša nadloga deteljišč: deteljni predenica (cosouta). Spada med zajedavke ali parazitske rastline. Ne hrani se sama, temveč se s svojimi sesalnimi sopenicami priveže na stebela detelje in lucerne in ji izsesava sok. To izsesavanje rastline slabi in popolnoma uniči. Ako pravočasno ne podvzamemo obeh ukrepov, nam ta parazit uniči celo košnjo.

Kako se bomo borili proti predenici? Najbolj uspešno sredstvo proti njej je uporaba takšnega semena, ki je povsem očiščeno predenicega semena. Da je treba paziti, da ne spravljamo z gnojem semena na njivo. Edino uspešno sredstvo že napadeni njivi je, da vsako predenice gnezdo in en meter okoli okuženega mesta pokosimo, seno spravimo skupaj in a mestu sežgemo. Pokošeno in sežgano mesto moramo nato prekopati in ponovno zasejati z zdravim semenom.

Večkrat smo že omenili v »Tedniku« kako sta koristna pletev in okopavanje sadovnjakov in vinogradov; isto velja tudi za oljko. Ona prav kot ostala drevesa potrebuje vlage. Do večjih količin te pa pridemo le, če zemljo pod oljkami preorjemo ali presopljemo čim globlje v zimskem času. Izvršimo več pletev in okopljenjo na ad v letnem času. Poleti, posebno po dežju, preprečimo z rahlim okopavanjem preveliko izhlapevanje vlage iz zemlje in obenem uničimo plevel, ki jemlje zemlji vlago in hranilne snovi na račun oljke same. Z okopavanjem podvržemo gornjo plast zemlje zdravemu vplivu zraka, ki je potreben rastlinam za pretvarjanje zelo kompliciranih organskih in kemijskih gnojil v bolj enostavne snovi, ki jih korenine drevesa lahko izkoristijo (asimilirajo).

Glede globline okopavanja moramo biti oprezní, danebip namramo biti oprezní, da ne bi pri tem poškodovali drevesnih korenin. Če so drevesa vzgojena iz semena in rastejo v globoki zemlji, lahko dosežemo 30 cm globine, ne da bi poškodovali korenine, če pa drevesa niso vzgojena iz semena (teh je pri nas največ), moramo plitveje okopavati (15—20 cm). Na splošno pa naj velja pravilo: V jeseni ali v zimskem času prekopljemo enkrat zemljo toliko globoko, kolikor dopušča razmere, v poletnem času pa izvršimo več, zato pa plitvih (površnih) kopi. D. J.

KAJ PRIPOVEDUJE KRI?

Kri se pretaka po našem telesu kot življenjski veletek, ki prinaša kisik in hrano lačnemu tkivu in odnaša iz njega strupene snovi. Brez krvi ni življenja, zato se ne smemo čuditi, da polaga moderna medicina tako veliko važno na preiskavo krvi. V krvi bere zdravnik najvažnejše, kar mu služi za diagnozo in za zdravljenje.

Zdravnik zanimal predvsem število belih in rdečih krvnih teles, ki neprenehoma romajo po naših žilah. V ta namen nas zbode v gredinec, nam odvzame kapljico krvi in jo preišče. S točno preiskavo se prepriča, če imamo pre malo krvi. Ako ugotovi nezadostno število rdečih krvnih teles, pomeni, da sprejemamo pre malo kisika; organizem dobiva pre malo kuriva in ne deluje v redu. Zelo važno je, da imajo rdeča krvna telesa dovolj krvnega barvila ali hemoglobina. Ta namreč opravlja transport kisika. Če imajo rdeča krvna telesa pre malo hemoglobina, govorimo o slabokrvnosti. Veših povzročil slabokrvnost izguba krvi, veših pa slab telesni ustroj.

Tudi bela krvna telesa preiskuje zdravnik pod mikroskopom. Toda medtem ko je na kubični milimeter krvi približno 5—6 milijonov rdečih krvnih teles, se število belih krvnih teles stalno menjava od 7—10 tisoč. Njih naloga je, da stoje na straži, uničujejo telesu škodljive bakterije. Ako se število belih krvnih teles na kakem mestu poveča, tedaj govorimo o vnetju. Glede na razdelitve različnih krvnih teles sklepa zdravnik o vzrokih in oblikah bolezni.

Kri izda še več. Kronično zastrupljenje s plinom ugotovimo, če preiščemo kri pod spektroskopom. Ze iz ene same kaplje krvi lahko ugotovimo tudi krvne skupine, ki so zlasti velike važnosti za transfuzijo.

»Pet zapovedi za naše šoferje«
in kritika

Zvedeli smo, da groze šoferji, da bodo »Torbo« raztrgali, ker želi njihovo dostojanstvo. Kritika je namenjena vsem — zbede pa navadno

Nekaj za nekatere naše uradnice

Šoferji so izrazili željo, naj bi objavili tudi za ostale nameščence in podjetja kakšno zapoved. Njihovi želji z veseljem ustrezemo in objavljamo za danes 5 zapovedi za nekatere naše mlade uradnice.

1. V uradu se moraš obnašati dostojno, tak da podeže te takoj spozna, da ima opravka z uradni osebo. Tvoj ugled obenem zahteva, da se preveč ne vznemirjaš, če te obiščejo v uradu tvoji »nadležni forumi« (predstojniki). Ni treba, da ponudiš stranki stolico, ker se te dan predolgo zadržijo v uradu.

2. Najhujša nadloga uradnikov in uradnic je, da prihajajo v urad stranke po opravilih, ki ne spadajo v kompetenco urada. Te stranke moraš čimprej odpraviti; se bodo že same potrudile, da dobijo kompetentnega urada.

3. Zapomni si, da je žena enakovredna moškemu. Svojo enakopravnost moraš dokazati z dejanji! Zelo si imenitna in povsem enaka moškemu s cigareto. V uradu in po javnih lokalih moraš imeti vedno pri roki cigaretnico. Pravna sfera in nobela je spuščati dim skozi nos — po možnosti kar sosedu v oči.

4. V moški družbi se obnašaj po moško. Vedno imej glavno besedo.

5. Mogoče si še preveč »sramežljiva« (timida) v moški družbi ali tudi s poindincem. Zapomni si, da želje v zakon le pot izkušeni. Priporočljivo je ponočevanje in še kaj drugega...

Mogoče smo navedli premalo zapovedi. Potrebno bi bilo povedati še katero. No, ker smo začeli kar s petoricami (teh se dobro spomnimo iz mladih let), naj bo za danes. Mlade, še neizkušene in nezgrajene deklice pa naj bi o teh zapovedih malo premišljale.

SLOVENŠČINA - ZA ITALIJANE?

Plačilni poziv — Okrožne uprave vodovodov in melioracij v Kopru.

»V plačila za Koper je se izvršil v našem uradu trg Bro'lo. Za Izola — Firan pri L. O. Finančni odsek, Za Buje—Umag, Verteneljo, Novigrad na domu.

Opozorilo

V slučaju zakasnelega plačila se stranka obremenjuje z globo, ki bi znašala 5 % od celotnega zneska.

Po preteku 10 dni po dospelosti plačila se dobava vode, brez prehodnega opozorila, ustavi ter se bo napram potrošniku postopalo kazensko, stroške tega postopanja bo nosil potrošnik sam.

Morebitne pritožbe ne upravičujejo nikakor zakasnitev plačila. V slučaju pritožb naj se potrošniki obračajo naravnost na Okrožna Uprava Vodovod in melioracij Oddelek za potrošnika v Kopru.

najbolj krivce. Nekateri pravijo, da je naša kritika preveč ostra in da so puščice preveč strupene. Kaj hočemo — v tem pogledu smo šolarji učitelja — Prešerna, ki pravi, da je »puščica brez žela (torej tista, ki ne zbada) z debelega čelusa.

Dosti je resnice v zapovedih, ki smo jih namenili šoferjem. Če se bo pa še kdo »puntala«, da so »zapovedi« nerresnične, mu lahko navede- mo več kot »6 resnice«.

VITTORIO IN RIKO
o nacionalnem vprašanju

BIDOVEC: Dragi tovariš »Gran capo! Titova klika nas preveč napada zaradi slovenskega nacionalnega vprašanja v Trstu in Italiji.

RIKO: Mene bodo Openci prej ali slej naklestili. Ne vemo, kako bi opravičili kulturno preganjanje Slovencev po Italiji. Med nami rečeno, »klik« ima prav, kajti dejstva so le dejstva.

VIDALI: Tovariši, to je vendar čisto šovinistično postavljanje na-

cionalnega vprašanja. Slovenci v Italiji imajo vso pravico, posluževati se uradnega jezika. Vsak zaveden slovenski internacionalist lahko sodeluje pri naših masovnih organizacijah. Uporaba slovensčine pa ni priporočljiva, ker bi žalila internacionalističen duh italijanskega naroda. Pomislite, kaj bi pomenilo prepevati v Trstu ali v Italiji slovenske pesmi, ali prirejati slovenske prireditve. Ne šovinizem, temveč čisti internacionalni zanos nas sili, da nastopimo z vsemi silami proti tem tendencam širjenje »fašistične« propagande v Italiji.

RIKO: Tako je! Mi moramo biti v prvi vrsti internacionalisti in temu našemu svetlemu cilju moramo podrediti nacionalne interese.

BIDOVEC: Boriti se moramo proti fašistični bandi in pri tem izbrati vsa primerna sredstva. Uporaba slovenskega jezika, slovensko gledališče v Trstu, slovenske šole v Italiji bi vnašale brez dvoma strupeno propagando fašistične Jugoslavije med naše delovne množice.

Divji predeli

NAŠEGA OKROŽJA

Ti so v neposredni bližini Koprca Citalcij morda ne bodo verjeli. Je pa res tako in je tudi službeno potrjeno. Tam v Semeđeli so že lani ustrelili neko zver, ki ji skoraj imane ne vemo. Mislijo, da je bila vukinja? Nedavno so poročali, da so v semeđelski goščavi opazili gorilo. Neki tovariš ali točneje Bruno (saj ga poznate, bil je pri tisti koordinaciji, ki je bila prejšnjo soboto razformirana) je povedal, da je bil živa priča odiranju orjaškega jelenca v bližini same džungle v Semeđeli. Povedal je, da se je tedaj do- dobra nasitil marsikateri prebivalec Semeđele.

FINALE

kulturne prireditve
»Dijaškega doma«

V petek zvečer (30. 6. t. l.) je imelo naše dijaštvo kulturno prireditev ob priliki zaključka šolskega leta. Lepo je, da dijaštvo v veselju proslavlja zadnji dan šole. Kulturne prireditve z druge strani dvigajo kulturni »nivo« človeka. S tem bi se popolnoma strinjali. Ne strinjamo pa se z zadnjo točko prireditve, z zabavo v Dijaškem domu, to je s plesom. Popotna torba, ki tudi v pozni noči zaide v koprške ulice, je ugotovila, da so na dvorišču »Doma« ob zvokih hripave harmonike še po drugi uri po polnoči mladi fantje in deklice plesali. Ni smo nasprotniki plesa. Narobe, potrebno je, da se odrasla (e odrasla) mladina malo zavrti, saj je tudi pokojna fašistična vlada brez kakih ceremonij dovolila ples po naših vaseh, kar pomeni, da ples ni štela med prireditve kulturnega značaja.

Upravi »Dijaškega doma« naj bi to zadrževalo. Če pa misli nadaljevati s plesi (plesali niso prvič), priporočamo, naj naroči še vino, tako da bo bilo bolj »ostarijsko« in naj povabi na tovrstne prireditve tudi mamice šolskih otrok. Prepričani smo, da bi one svojo... povedale in na drugačen način zavrtle upravo Dijaškega doma.

DREJO ENO BEPO
čakalajo

DREJA: O, Bepo, se se kaj živ eno zdrev jo, ke te ne viden vre trko čosa?

BEPO: Maloršiga, pa-koi češ, da sen umrl prev saj, ke jimamo taku lep štajon, Canico smo te dneve požele, brž bom začele zne-mat kamper, vso jintrodo bomo začele brž pobirat. Eno češ da ben prev saj umrl, še prvo ko viden uspehe mojga dela od ce-lega leta?

DREJA: Jo, ma koj jez znom, gorko je mosa Bepo. Je skoraj navorno, da se razkapeš, kor maslo u te gorkute! Jez se ne spunem, da je bla prnas košan bot tošna gorkuta. Je vero, da je anka štajon tošan, ma vsenoko...

BEPO: Ben ma zarodj tega ne bom ne umrle. Se košan don bo tu kaj derolo, ponjer bo vre začelo bolj murlo.

DREJA: A, tu jo! Ma ko be več čosa tu derolo pa ne ben mogu vzdržat nanka jez, znoš!

BEPO: Ma tu nanka šrojat, da bo derolo. Znoš Dreja, anka vreme ambot je dobro, ambot sloba, Ko pa se ambot šfogo eno finijo tošne gambjamente, ponjer gre use po štajone jušto, kor vure ke teče.

DREJA: E, ben vse bemo potrpele, ma uno, ko znaš, da nekošan šinjor, guspud Palutan is Trsta ne pisti, da be jimela noša mladatina suj Kongrešo u Trste, tu me dela sive lose eno ne morem potrpet. Orko banbin, pa da te še šrojajo, da je u Trste nekošna svoboda eno brostvo, kor šrojajo nekatere —

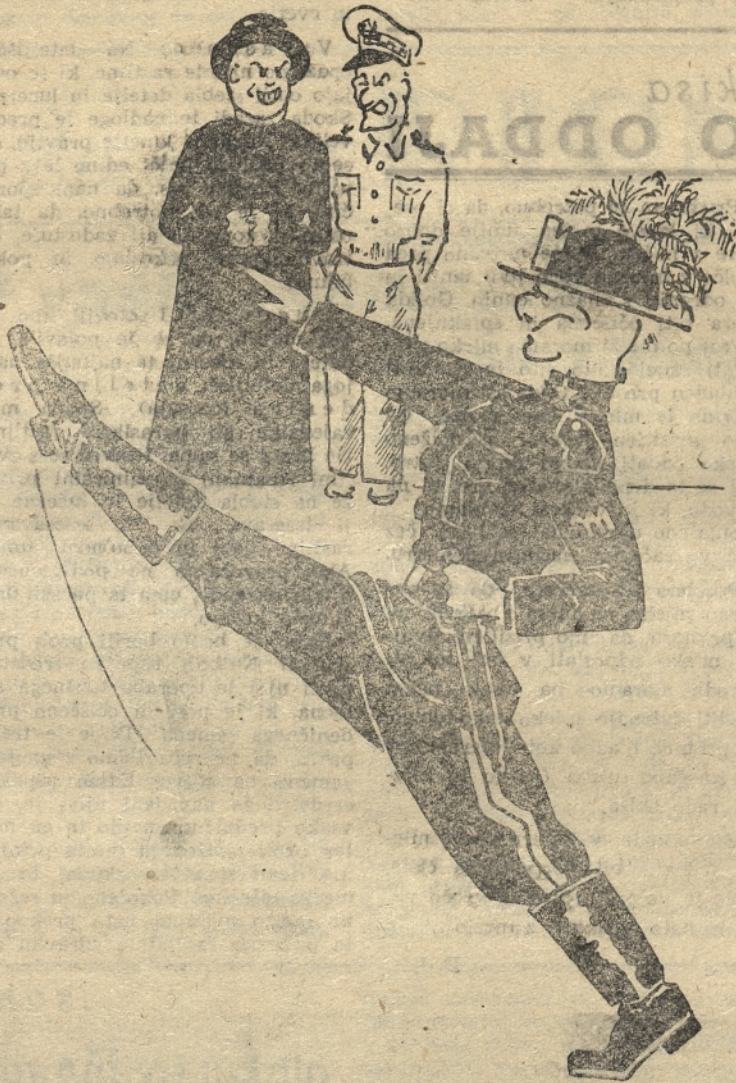
BEPO: Je jo brostvo eno svoboda, ma ne za useh, za une ke čajo uni. Znoš, da vidaljevskem ženam so dovolile, da jimajo suj Kongrešo, a nam ali pa noše mladatine pa ga nečajo dovolet, somo ke se bojjo da bemo prše mi druge u Trst eno da bemo kor brote z nošeme lude, ke so tam festedjrale noše feste.

DREJA: Ma ti Dreja ne znoš, da nas jimajo na uko, kor vidaljevce, kor Engleže eno Merikone eno kor vso reakcija? Pa še Rusja, ke smo vervale, da če bet noše največa parjotalca, nam je ubrne'n hrbat. Jez te somu tu rečem, ita je tu vse kkepe ana maniga, ke nas bejo tle potločet, kor ke smo ble tločune ambot pod Ito-ljo. Ma karomjo, mi se ne bomo pistile znoš! Rojši glovo dom, kor da se jimajo nozat povrnet une čose, Eno sem papričan, da anka noša mladatina taku panso, zatu ke vide, da nanka uno ke se je karvavo parburila ji ne dojo, Nedeljo so noše mlode rek'le, da bojo šle usi u Kuper na mani-festocjo eno bojo pruteštirale prute Palutane eno njegovem pomagočem, da izdojo valje dovolenje za Kongreš noše mladatine u Trste.

BEPO: Jo, taku je danas Dreja tu svet, da ne znom som koj ben naradu od narvoža. Eno kordebi te pansojo, da smo jih mo'lo par-pasole v noše vite, še posebno mi Slovence, ke smo b'le pod Ito-ljo, ke nismo smeje nanka po noše pargouret, Eno, da te saj une manjone tam po Trste delajo znas kor močka iz miša! Me verjaš, da kadar panson tu, me uvide valje za jokat?

Odgovorni urednik
SRECKO VILHAR

Tiskala tiskarna »Jadrana« v Kopru
Uredništvo in uprava v Kopru
Riva Castelleone 2

Kaj se vraga pritožujemo, saj ni vonja ničesar spremenila. Ravno tako smo začeli leta 1922 in smo v 20 letih precej dosegli. Če se nam posreči, bodo Istra, Dalmacija, Ljubljana in drugi italijanski kraji zopet naši.

PROTI BIROKRATIZMU

ali »torna al tuo paese«

DREJCE: Veš, Vane, da sem čital v časopisih, da so v Jugoslaviji od-slovili na tisoče uradnikov in jih počakali v produkcijo.

VANE: To ti je prava jugoslovan-ska poteza proti birokratizmu. Cim manj uradnikov bomo imeli, več ljudi bo v produkciji in manj časa bodo akti spali po uradih.

DREJCE: ... in marsikatera punč-ka, ki je že pozabila na udarniško delo ga bo spet spoznala.

FANTAZIJA

REAKCIONAR: Dragi Ortenzi-ja, ko zjutraj tako gledam na obalo in na naše sinje morje, mi postaja zaradi nesremenljivosti položaja vedno bolj tesno pri srcu. Celo tisti zaboji s šipami se ne pomak-

zila in tudi, da te ne spravljata že mesec dni.

REAKCIONARKA: Dragi Tuli-jo, jaz pa vidim, da se vse prav hitro premika. Mučno mi je, ker vse tako hitro beži. Včeraj je bila v Kopru kaznilnica, danes že stoji tam nova zgradba. Tisti zaboji res stojijo na obali že teden dni. Re-kla bi, da so jih blokirali in morda so ga naši že zopet po'omili! Bo-jim se, da ni tam notri kak peklen-ski stroj!

KAKO RAZDELJUJE
ZPZ ŽVEPLO

Zadružna poslovna zveza »pamet-no« rešuje vprašanje razdeljevanja gnojil. Veste, uradnikom Zveze se najbrž ne da iti na teren, pa eno-stavno napišejo okrožnico: »Feljite kamjon žvepla v Pobege ali kako drugo vas!« Pobežani ga dobijo pre-več in ga vskladiščijo. In spet so prevoznj stroški.